

Pozitivne osobine nastavnika kao preduvjet uspješnog procesa odgoja i obrazovanja

Vuleta, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:646180>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

Josip Vuleta

POZITIVNE OSOBINE NASTAVNIKA KAO PREDUVJET USPJEŠNOG PROCESA
ODGOJA I OBRAZOVANJA

Diplomski rad

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

POZITIVNE OSOBINE NASTAVNIKA KAO PREDUVJET USPJEŠNOG PROCESA
ODGOJA I OBRAZOVANJA

Diplomski rad

Studij: *Jednopedmetni izvanredni diplomski studij pedagogije*

Mentorica: prof. dr. sc. Sofija Vrcelj

Student: Josip Vuleta

Matični broj: 20378

U Rijeci,

Lipanj, 2018.

Paedagogus nascitur, non fit.

Učitelj se rađa, ne postaje.

Veliku zahvalnost dugujem mojoj mentorici prof. dr. sc. Sofiji Vrcelj koja je svojim znanstvenim i stručnim savjetima, sugestijama i prijedlozima pomogla pri izradi ovog diplomskog rada.

Nadasve, zahvaljujem se svojoj obitelji svojim najmilijima Miri, Ivanu i Mariji na bezuvjetnoj podršci.

Posebna zahvala svim učenicima i djelatnicima škola Zadarske županije koji su svojim nesebičnim odvajanjem vremena omogućili nastanak ovog rada.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradio samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavao sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivao odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis:

SAŽETAK

Temeljni cilj rada je bio ispitati i analizirati stavove ispitanika o njihovoj procjeni pedagoških osobina nastavnika: osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobine provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobine uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobine empatičnosti te osobine poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu.

Prvi dio rada je teorijski dio i obuhvaća sve odrednice nastavnika kao čimbenika kvalitete u odgoju i obrazovanju te nastavničke osobine i njegove stilove rada. Drugi dio obuhvaća empirijsko istraživanje koje je provedeno na učenicima osnovne i srednje škole zadarske županije. U istraživanju su sudjelovali učenici koji pohađaju škole u Zadru i Ražancu, (N=204). Prema osnovnim rezultatima istraživanja utvrđeno je da postoji značajna razlika u procjeni osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobine empatičnosti te osobine poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu između dječaka i djevojčica. U procjeni pozitivnih osobina nastavnika nije utvrđena razlika između učenika osnovne i srednje škole a razlika postoji među učenicima srednje škole u procjeni uspostavljanja međuljudskih odnosa s obzirom na sadržajnu dimenziju škole.

Ključne riječi: *nastavnik, pedagoške osobine nastavnika, stilovi rada i učenici*

SUMMARY

The main aim of this research was to examine and analyze research participants attitudes towards the assessment of pedagogical traits of the teachers: the characteristic of organizing active knowledge acquisition, the characteristic of testing and evaluating students knowledge, the characteristic of establishing interpersonal relationship between the teacher and the student, the characteristic of empathy and the characteristic of encouraging students creative work in the teaching process.

The first part of the thesis is the theoretical part and includes the importance of the teacher as a factor of quality in education and schooling, teachers' traits and teaching styles. The second part includes an empirical study that included elementary and highschool students of the Zadar County. The participants in this study were students who attend schools in Zadar and Ražanac, (N=204). According to the basic research results, there is a significant difference in the evaluation of the pedagogical traits in the characteristic of organizing active knowledge acquisition, in the characteristic of empathy and in the characteristic of encouraging student's creative work in the teaching process, between boys and girls. In the evaluation of positive pedagogical characteristics of teachers in relation to elementary and secondary schools students there was no statistically difference while a difference has been identified in assessing the traits of establishing interpersonal relationships between high school students in relation to the school's content dimension.

Key words: *teacher, pedagogical characteristics of teachers, teaching styles and students*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. NASTAVNIK – ČIMBENIK KVALITETE U ODGOJU I OBRAZOVANJU	4
2.1. DEFINIRANJE POJMA	4
2.2. POVIJESNI PREGLED	5
2.3. ULOGA NASTAVNIKA	8
2.4. SUVREMENI NASTAVNIK	10
3. OSOBINE NASTAVNIKA	13
3.1. KVALITETE NASTAVNIKA	14
3.2. OSOBINE NASTAVNIKA	15
3.4. KOMPETENCIJE NASTAVNIKA.....	19
3.5. PEDAGOŠKE KOMPETENCIJE NASTAVNIKA	23
3.6. ISTRAŽIVANJA OSOBINA NASTAVNIKA	24
4. NASTAVNIČKI STILOVI.....	28
4.1. PODJELA I KARAKTERISTIKE STILOVA.....	28
5. EMPIRIJSKI DIO - PREDMET ISTRAŽIVANJA	31
5.1. PRIKAZ METODOLOGIJE EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	31
5.1.1. <i>Problem istraživanja</i>	31
5.1.2. <i>Ciljevi i zadaci istraživanja</i>	31
5.1.3. <i>Hipoteze</i>	32
5.1.4. <i>Varijable istraživanja</i>	32
5.1.5. <i>Uzorak istraživanja</i>	32
5.2.1. INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA	33
5.3.1. METODE I POSTUPCI PRIKUPLJANJA PODATAKA.....	34
5.4.1. OBRADA I ANALIZA PODATAKA.....	34
6. REZULTATI.....	36
6.1. OPIS UZORKA	36
6.2. PEARSONOV KOEFICIJENT KORELACIJE	57
6.3. TESTIRANJE RAZLIKE PUTEM T-TESTA	59
7. INTERPRETACIJA.....	65
7.1. VERIFIKACIJA HIPOTEZA.....	65
7.1.1. <i>Prva hipoteza</i>	65
7.1.2. <i>Druga hipoteza</i>	66
7.1.3. <i>Ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja</i>	67
7.1.4. <i>Implikacije za praksu</i>	67
8. ZAKLJUČAK	69
9. LITERATURA	70

10. PRILOZI..... 77

1. UVOD

U analizi kvalitete odgojno-obrazovnog procesa, analizi kvalitete škole i općenito školskog sustava važnim se ističe nastavnik kao čimbenik kvalitete. S obzirom na to da postoje različiti tipovi nastavnika i da u školi učenici najviše vremena provode s nastavnikom, važnim se nameće analiza osobina nastavnika iz perspektive učenika.

Ovaj diplomski rad bavi se problematikom osobina nastavnika iz perspektive učenika osnovne i srednjih škola. Značajna je pozornost dana ulozi suvremenog nastavnika i osobinama i kompetencije nastavnika koje definiraju nastavne stilove koje koristi nastavnik u poučavanju. U relevantnoj se literaturi osobine nastavnika promatraju u kontekstu uspješnog procesa odgoja i obrazovanja. Primjerice, Antić (2000) navodi da je nastavnik javna osoba na društvenom zadatku koji je bio i bit će procjenjivan a ujedno će se samo procjenjivati: kakav jest i kakav bi trebao biti i koje profesionalne i osobne karakteristike treba razvijati. Čudina-Obradović (1996) tvrdi kako na sam proces učenja djeluju osobine, komunikacija i nastavna klima koju stvara sam nastavnik odnosno učitelj. Osobine nastavnika su važne za rezultate učenja kao i za doživljaj škole kao ugone iz perspektive učenika. Iako je moguće različito određenje kvalitete rada nastavnika, važnim se nameće kako učenici razumiju nastavnika, kako doživljavaju rad u razredu i školi i kako procjenjuju odnos nastavnika prema učeniku.

Ovim radom željeli smo dobiti uvid u procjenu pedagoških osobina nastavnika te pedagoškog profila nastavnika osnovne i srednje škole grupiran kroz pet osobina za poticanje uspješnosti u odgojno-obrazovnom radu. Kako bi se ostvario cilj rada realizirani su sljedeći zadaci: prikaz relevantne literature i recentnih istraživanja, provođenje empirijskog istraživanja, interpretacija rezultata i navođenje potencijalnih implikacija za pedagošku praksu.

2. NASTAVNIK – ČIMBENIK KVALITETE U ODGOJU I OBRAZOVANJU

2.1. Definiranje pojma

Iako se učitelj¹ i nastavnik² koriste kao sinonimi, prema kompetencijama postoje određene razlike. Šakić (2015) smatra da je učestalo mišljenje u društvu da su učitelji osobe koje su završile učiteljski fakultet i predaju nižim razredima (od prvog do četvrtog razreda), dok su nastavnici osobe koje predaju u višim razredima (od petog do osmog razreda). Iako je takvo mišljenje učestalo to nije točno jer učitelje u osnovnoj školi dijelimo na učitelje razredne nastave te na učitelje predmetne nastave. Pod učiteljima razredne nastave podrazumijevamo one učitelje koji predaju od prvog do četvrtog razreda osnovne škole dok pod predmetnim učiteljima smatramo one učitelje koji predaju predmetnu nastavu od petog do osmog razreda.

Rosić (1999:4) navodi da je „nastavnik osoba koja je stekla odgovarajuće obrazovanje na nastavničkim i nenastavničkim fakultetima koji omogućavaju uključivanje u nastavni rad. Osim ispunjavanja općih uvjeta nastavnik mora imati odgovarajuću stručnu spremu i pedagoško-psihološko obrazovanje.“ Vargović (2007) govori da je učitelj stručnjak koji vodi dijete u odgoju. Zakon o odgoju i obrazovanju (2012) donosi u članku 100. da su nastavnici u srednjoj školi profesori, stručni suradnici, stručni učitelji, odgajatelji i suradnici u nastavi. Šakić (2015:13) definira nastavnike kao profesore „koji predaju predmetnu nastavu u srednjim školama“.

Strugar (2014) navodi da se u prvom Zakonu o osnovnoj školi iz 1874. godine u Hrvatskoj koristio naziv učitelj koji se zadržao i u Zakonu iz 1888. godine dok se uz naziv učitelj u Zakonu o narodnim školama iz 1929. godine pojavljuje i naziv nastavnik. Do 1990. koristi se naziv nastavnik uz nazive učitelj, profesor, stručni učitelj te nastavnik razredne nastave i nastavnik predmetne nastave. Strugar (2014:17) dalje navodi "danas se sve više ponovno udomaćuje stručni naziv učitelj koji je jezično lijep, prepoznatljiv, sadrži povijesna obilježja

¹ U recentnim europskim dokumentima koji se odnose na kompetencije, termin učitelj odnosi se na sve razine odgoja i obrazovanja, od predškolskog, preko osnovne i srednje škole, do visokih i viših škola i veleučilišta (Lončarić i Pejić Papak, 2009).

² U ovom radu koristimo termin nastavnik a pod njim podrazumijevamo stručnu osobu koja radi u višim razredima osnovne škole i u srednjoj školi a naziv učitelj se pojavljuje samo u citatima ovisno o tome koji pojam autor koristi u svom radu.

plemenitog učiteljskog zanimanja, a tako će biti i u budućnosti jer je učenje bitno čovjekovo obilježje".

Cindrić (1995:151) donosi prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji učiteljskih zanimanja da su učitelji "pripadnici skupine zanimanja koji vode nastavu na svim stupnjevima obrazovanja (osnovnom, srednjem i visokom), rade s djecom predškolske dobi, podučavaju osobe sa poteškoćama u razvoju, provode istraživanja vezana uz odgojno-obrazovni proces, organiziraju i vode različite oblike nastavnih i izvannastavnih aktivnosti te izvršavaju relevantne zadatke". Strugar (2014:18-19) definira učitelja kao „stručnjaka koji organizira odgojno-obrazovni proces, svojim općim obrazovanjem, poznavanjem njegove pedagoške, didaktičke, metodičke i psihološke osnove, u zajedničkom radu s učenicima, ostvaruje cilj i zadaće odgoja i obrazovanja te omogućuje učenikov cjelovit razvoj“. UNESCO (prema Cindrić, 2003:36) imenuje učitelja kao „izvođača odgojno-obrazovnog programa zaposlenog u odgojno-obrazovnoj ustanovi, od predškolskog do srednjoškolskog odgoja i obrazovanja" a Cindrić (2003, prema Silov 2010:10) navodi da „biti učitelj znači tri puta biti: biti čovjek, biti intelektualac i biti profesionalac".

Vrgoč (2012) navodi da su u našoj zemlji osobe koje sudjeluju u odgojno-obrazovnom sustavu učitelji, koji izvode nastavu u osnovnoj školi, nastavnici srednjih škola i stručni suradnici. Stručni naziv za sve djelatnike koji ostvaruju odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi je učitelj koji je prepoznatljiv kroz svoja povijesna obilježja. Također Vrgoč (2012) donosi da se Svjetski dan učitelja obilježava 5. listopada u svim školama od 1966. godine kada je donesena i usvojena Preporuka o statusu učitelja u Parizu na prijedlog Generalne konferencije UNESCO-a.

2.2.Povijesni pregled

Zanimanje učitelja se javlja još u predcivilizacijskom dobu i kroz povijest ima različita značenja ali mu je bit ista. Kujundžić (1980, prema Cindrić 1995) navodi prve začetke učiteljske profesije kad su časni starci (veterani) i starije žene (matrone) jednom godišnje odvodili posebno adolescente muškog i ženskog roda u svetišta na kraće tečajeve gdje bi ih poučavali o uspješnom doprinosu zajednici. Poučavali bi ih o svakodnevnim vještinama kao što su lov i obrana, a pričali bi im o mitovima o podrijetlu, tradiciji i ritualima. Na završetku te inicijacije imali bi strogi završni ispit koji bi ih uvrstio u život odraslih.

Pod utjecajem sumerske civilizacije na ušću Eufrata i Tigrisa u 4. i 3. stoljeću pr. Kr. javljaju se prve škole. Osterman (2012) donosi da su Sumerani nazivali školu *e 2-dub-ba-a*, što se u akadskom prevodilo kao *bīt tuppī*, a prevodi se sa „kuća pločica“. Učenike su nazivali *dummu-e2 -dub-ba-a* - „sinovi kuće pločica“, ili *dub-sartur* - „mladi pisar“ (vježbenik, početnik) a dok su učitelje nazivali *ummia* - „očevi“, koji je u sumerskom jeziku imao šire značenje i označavao je „obrnika“ ili „stručnjaka“. Naprednije učenike koji su pomagali učiteljima u radu s mlađim učenicima nazivali su *šeš-gal* - „stariji brat“. Školski program je uključivao matematiku i gramatiku a učili su se i specijalizirani predmeti kao što je mjerenje zemljišta i količine raznih proizvoda, pa čak i glazba a nije im bilo strano ni proučavanje i prepisivanje velike grupe raznih literarnih dijela.

Cindrić (1995) navodi da su Kinezi u staro doba učitelja nazivali „Bog pakla“ jer su željeli istaknuti njegovu strogoću i važnost učenja iznesenog gradiva. Strugar (2012) ističe da su Sumerani učitelja nazivali *umnia* što u prevodu znači otac, brat, prijatelj te stariji čovjek koji poučava, a Hebreji su upotrebljavali izraz *rabin* što znači učitelj, znanstvenik i svećenik. Atenjani su imali dva naziva *didaskali* za učitelje u privatnim školama i *gramatisti* u školi gramatista dok su u Heladi (stara Grčka) imali uz sve te nazive kao i kod Rimljana naziv *paidagogos* što znači na starogrčkom *pais*, *paidos* dijete i *ago*, *agein* voditi. U samim počecima taj izraz je označavao roba koji vodi dijete u školu a kasnije se vezuje uz sve osobe koje se bave odgojem i obrazovanjem na bilo koji način.

Prvi putujući učitelji bili su u staroj Grčkoj sofisti koji su poučavali sinove bogatih građana uz velike nagrade gdje upravo dolazi do osvješćivanja bitnih deontoloških obilježja samog učitelja. U Rimu koji je predstavljao latinsko područje učitelje se nazivalo *magistar* (majstor), *praeceptor* (onaj koji bolje zna), *institutor* (staviti, poučavati) i *instruktor* (podići, poučiti). U doba renesanse i poslije učitelji se bore za samostalnošću i boljim uvjetima a u 20 st. se donose posebni dokumenti koji pomažu ujednačenje profesionalno ustrojstvo učiteljske profesije. (Cindrić, 1995)

Učiteljsko zvanje se učvrstilo pojavom osnovnih škola početkom 17. st. ali nije ni tada kao ni prije traženo posebno pedagoško obrazovanje pa su posao učitelja obavljali pismeniji pojedinci. Kroz povijest su bili poznati i kućni učitelji (Aristotel, Seneka, Kant, Hegel) i u Rusiji majstori pismenosti a to su bili nezaposleni svećenici koji su naplaćivali podučavanje u svojim kućama. Presudnu ulogu u razvoju profesije učitelja je imao Jan Amos Komensky (1592.- 1670.) jer je „u 17.stoljeću upozorio na važnost učiteljeve didaktičko-metodičke

osposobljenosti koja se može postići profesionalnim učiteljskim obrazovanjem. Komensky nije samo tvorac općeg nacrtu o organizaciji školstva, već je dao upute za rad na nastavnom satu, održavanju discipline, upućivao je na važnost ponavljanja i vježbanja nastavnih sadržaja radi racionalizacije učenja te je razradio metode i načela u nastavi, a posebno načelo zornosti, postupnosti i sistematičnosti“. (Strugar 2014:20)

Uloga učitelja se mijenjala kroz povijest kao što smo vidjeli a Damiano konstatira (1995, prema Baloban, 1996: 391) „u raznim povijesnim periodima lik učitelja je bio shvaćen kao personifikacija društvenog ideala: heroj, vitez, gospodin, rodoljub, stručnjak, pokretač, promjena“.

Biondić (1994) navodi da utemeljenjem benediktinskog samostana s dvije vrste škola (schola interior i schola exterior) 852. godine u Rižinicama (kraj Solina) započinje povijest hrvatskog školstva koje se u ozračju Katoličke crkve razvija čitavo jedno tisućljeće dok Franković (1958) donosi da su prvi učitelji gradskih škola bili uglavnom stranci i nisu se posebno pripremali za svoje zanimanje. Vrlo često su ulogu učitelja preuzimali napredniji trgovci, isluženi vojnici, zatvorski čuvari a znanje koje su posjedovali su i prenosili. Vrlo važno je bilo kod primanja učitelja u službu paziti na njihovo vladanje, poštovanje vlasti i odanost Crkvi.

Hrvatsko-ugarski sabor 1845. godine objavljuje naredbu kojom učitelji u osnovnoj školi mogu biti samo kvalificirane osobe. Vrgoč (2102) donosi da su u razvoj obrazovanja i znanosti u Republici Hrvatskoj uključene brojne učiteljske udruge poput Hrvatskog pedagoško-književnog zbora,³ Hrvatskog prirodoslovnog društva i Hrvatskog geografskog društva. U najnovije doba u 21. st. pri samim integracija u Europski obrazovni sustav Republika Hrvatska potpisuje Bolonjsku deklaraciju 2001. godine a kako navodi (Šakić, 2015: 15) sustav se usmjerio na „osiguravanje kvalitete, osiguravanje veće fleksibilnosti u profesionalnom razvoju, povezivanje znanstvenog i nastavnog rada, pomicanje mobilnosti studenata te brži izlazak na tržište rada“.

³ U Zagrebu je 1871. godine osnovan Hrvatski pedagojsko-književni zbor koji za cilj ima okupljanje hrvatskih učitelja i razvijanje njihove svijesti u skladu s nacionalnim i prosvjetiteljskim programom hrvatskog učiteljskog pokreta. Vidi više Cindrić (1995) i Vrgoč (2012).

2.3.Uloga nastavnika

Danas se svijet razvija velikom brzinom, a kako bi bio u korak s vremenom „učitelj mora pratiti tempo društvenih promjena, uključiti se u društvo koje uči jer je to društvo budućnosti". (Vrgoč, 2012: 549) Glasser (1994) donosi nastavničke zadaće u školi koje uključuju prenošenje obrazovnih zahtjeva i odgojnih modela kao što su: nezavisnost, samopouzdanje, preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje, intrinzična motivacija, vlastiti kriteriji uspješnosti i kreativno mišljenje. Jensen (2003, prema Zrno 2012:45) navodi da se danas od nastavnika očekuje da „uspješno vladaju nastavnim strategijama, sudjeluju u izgradnji kvalitetnih škola, uspješno poučavaju i odgajaju za tržište rada, budu fleksibilni i spremni na nove izazove, daljnje obrazuju i kontinuirano usavršavaju, poznaju principe funkcioniranja mozga, vladaju stilovima učenja, interdisciplinarno pristupaju planiranju nastavne jedinice, budu vrsni predavači, animatori, motivatori i moderatori u nastavi, budu uspješni u vođenju nastave i ocjenjivanju učeničkih rezultata, istražuju nastavnu praksu u okviru svoga nastavnog područja i sudjeluju u kreiranju novih rješenja te budu predani svom radu i sposobni evaluirati svoj rad.“

Vlahović i Vujisić-Živković (2005 prema Sučević, Cvjetićanin i Sakač 2011) donose uloge nastavnika, koje slijede put europske strukture kvalitete osnovnog obrazovanja:

- *Nastavnik profesionalac* – od nastavnika se očekuje bogat repertoar praktičkih postupaka u nastavi, odgovornost prema zajednici i njenom etičkom kodeksu, aktivno sudjelovanje u rješavanju pedagoških, ali i širih problema i suradnju sa svim sudionicima u zajednici.
- *Kreator okolnosti za ostvarivanje i samoostvarivanje ličnosti učenika* – od nastavnika se očekuje udaljavanje od katedre i osiguravanje uvjeta za maksimalnu aktivnost i samoaktivnost učenika.
- *Suradnik u organizaciji aktivnosti koje polaze od učenika* – od nastavnika se očekuje da kreira okruženje za učenje, otvorenu i poticajnu sredinu u kojoj učenici mogu primijeniti različite modelitete učenja.
- *Istraživač u području odgoja i obrazovanja* – od nastavnika se očekuje da je aktivan, kritički se odnosi prema odgoju, obrazovanju i nastavi, kompetentno se angažira u istraživanjima, otvoren je prema inovativnim idejama i pristupima, spreman je za unapređivanje procesa nastave te pokazuje interes i kapacitet za teorijsku refleksiju i komunikaciju.

- *Od individualca k suradniku, članu tima* – od nastavnika se očekuje da timski radi gdje izlazi iz izoliranosti.
- *Stručnjak za jednopredmetna ili višepredmetna područja* – od nastavnika se očekuje da se priprema za interes kao što su razvoj znanosti, potreba podizanja kvalitete obrazovanja te potreba racionalizacije nastavnog procesa.
- *Stručnjak s visokim stupnjem autonomije* - u mjeri u kojoj se nastavniku pruži prilika za istraživački i kritički pristup prema vlastitoj profesionalnoj djelatnosti odvijat će se razvoj nastavnika kao autonomnog profesionalca.
- *Etička profesija* – od nastavnika se očekuje da obrazovanje stavi u funkciju društva.

Gudelj (1999) navodi da nastavnik ima najviše mogućnosti utjecati na nastavni proces jer kreira nastavne situacije u kojima će se ostvariti ciljevi, bira metode i strategije a najviše može utjecati na nastavno ozračje u razredu. Radeka (2007) navodi da je potrebno promijeniti položaj nastavnika u nastavničkoj profesiji kroz sva tri ključna polja njegova nastavnog rada: odnosa između nastavnika i učenika, nastavnika i nastavnog sadržaja te učenika i nastavnog sadržaja. Potrebno je inoviranje odgojno-obrazovnog čina u kojem će nastavnik razvijati kod učenika sposobnost stvaralačkog učenja. Hrvatić (1999) konstatira da je uloga nastavnika u multikulturalnom okruženju višeznačna gdje nastavnik nije samo dobar poznavatelj drugih kultura već suradnik i kreator novih odnosa prema pravom znanju i uspješnim odnosima raznih kultura tj. on se mijenja od posrednika u prijenosu nacionalnih stereotipa do mentora elemenata drugih kultura i moderatora u interkulturalnom odgoju i obrazovanju. Šarančić (2013) navodi da kvaliteta nastave ovisi o kvaliteti samog nastavnika jer dobar nastavnik usmjerava nastavu na učenika gdje je učenik aktivni sudionik a nastavnik postaje organizator, suradnik, voditelj i mentor a njegova se učinkovitost ogleda učeničkim postignućima.

Pavličević-Franjić (1999) konstatira da će za proces osuvremenjivanja učenja pomoći otvorenost i osposobljenost nastavnika za nove metodičke pristupe i medijske sustave dok Stančić i Ivančić (1999) naglašavaju važnost nastavnika kao neizostavnog čimbenika kvalitete u odgoju i obrazovanju učenika usporenog kognitivnog razvoja ali im je potrebno osigurati podršku stručnih službi. Kod Montessori pedagogije postoji nova uloga nastavnika „on tu nije poučavatelj niti predavač već organizator i usmjerivač. Učitelj daje inicijalne upute, a dalje samo usmjerava i potiče aktivnosti pojedinog djeteta, bez bilo kakve vidljive prisile. Najprije će učitelj pred djecom prikazati zašto i kako se koriste pojedini materijali, a dalje će djeca prema osobnom interesu i tempu raditi s tim materijalima.“ (Matijević, 2001:38)

Skok (1999) smatra da je nastavnik presudni čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju a posebno u nastavi što su i potvrdila mnoga istraživanja na tu temu provedena kod nas i u svijetu ali vrlo važno je da to znaju oni koji donose obrazovnu politiku jer za ostvarenje istog potrebno je riješiti relevantne društvene i pedagoške pretpostavke. Pedersen i Liu (2003) konstatiraju da ako dođe do nekog problema u učenju onda tu nastupa nastavnik koji će pomoći učenicima tako što će im pomoći prepoznati alternativne putove ili izvore ali neće riješiti za njih problem.

Mrkonjić (1998, prema Mrkonjić 1999) navodi da nastavnik treba znati, htjeti i umjeti jer društvo pred nastavnike stavlja velike zadaće a ne osigurava im ni približno adekvatan status i ulogu, nastavnici nisu tu više da oblikuju učenike nego da ih vode. Nadalje Špoljar (1999) kaže da je jedan od važnijih čimbenika odgojno obrazovnog procesa nastavnik tj. njegova osobnost, odnos s učenicima i stručna kompetencija a promjene u odgoju i obrazovanju po iskustvu dosadašnjih reforma se neće dogoditi promjenom zakona i propisa nego mijenjanjem stavova i pristupa samih učitelja koji ih ostvaruju. Bognar (2016) navodi da kvalitetno mogu poučavati samo dobro informirani, osposobljeni i motivirani nastavnici dok Matijević (2015) konstatira da su u školama zaposleni nastavnice i nastavnici koji su odrastali uz suvremene digitalne medije i koji sebi teško mogu dočarati život bez električne energije, bez televizije ili nekog računala u stanu a istodobno, u tim istim školama su još uvijek zaposleni nastavnici koji su odrastali u okruženju bez digitalnih medija, osobito bez računala.

2.4.Suvremeni nastavnik

Previšić (1999) govori da je uloga i zadaća suvremenog nastavnika složena s prirodom samog posla i vanjskim utjecajima koji je sputavaju. Nastavnik pokušava upoznati učenikovo bliže socijalno okružje i njegov *background*. Kadum i sur. (2008) naglašavaju da suvremeni izazovi traže od nastavnika da bude okrenut prema pomaganju, usmjeravanju, dogovaranju, organiziranju, poticanju, savjetovanju i ohrabivanju učenika. Nastavnik će se ogledati kroz funkciju odgajatelja, medijatora, animatora, komentatora, kreatora, inicijatora, partnera, suradnika i prijatelja.

Itković (1999) smatra da se od suvremenog nastavnika očekuje da bude nositelj promjena i kompetentan komunikator za motivaciju učenika na svim planovima. Rosić (2011:144) navodi da je " suvremeni učitelj odgojitelj, medijator i socijalni integrator u najširem smislu

deontologije (dužnosti).“ Autor dalje konstatira da bi nastavnik današnjice trebao stvoriti ugođaj partnerstva u planiranju, organiziranju i izvođenju nastave a prema Zrno (2012) suvremeni nastavnik je organizator i voditelj nastavnog procesa, koordinator, mentor i motivator.

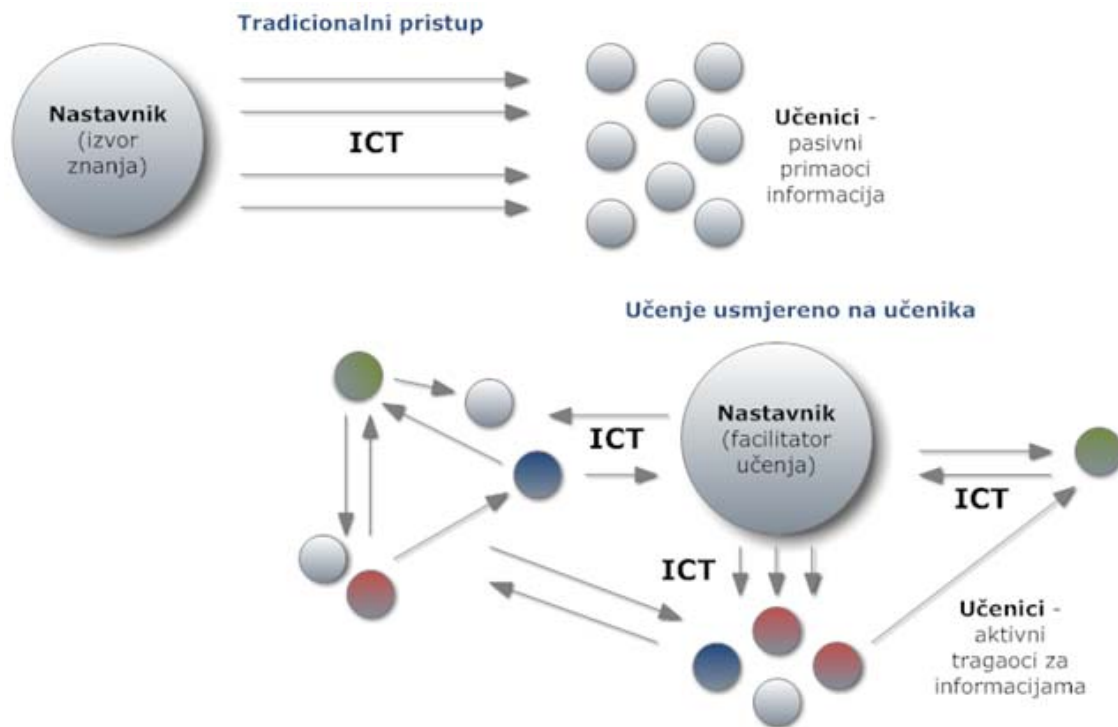
Nadalje Strugar (2014:178) opisuje kakav bi trebao biti uspješan suvremeni nastavnik, a to je onaj koji pokazuje: „altruizam, učiteljsku ljubav, razumijevanje i toleranciju, kreativnost, demokratičnost, odgovornost, suradnički duh, empatiju, humanizam, optimizam, vjeru u uspjeh učenika, smisao za humor, poštenje, otvorenost prema promjenama. Bit će opredijeljen za cjeloživotno učenje i stvarat će prostor slobode za vlastite ideje i ideje onih s kojima radi.“

Stevanović (2006) navodi da danas treba što više uključiti nastavnike u modernizaciju nastave i pristup učenicima kao aktivnim dionicima odgojno obrazovnog procesa. Nastavnik treba što više uvažavati potrebe i mogućnosti samih učenika i koristiti nove metode poučavanja kao što je informacijsko-komunikacijska tehnologija. Prije svega nastavnik treba sudjelovati u stvaranju sustava gdje će učenici biti kreativci, tj. moći će izraziti svoje mišljenje i stavove bez straha od neuspjeha.

Strugar (2014) govori da je u suvremenoj školi odgojno-obrazovni proces drugačije organiziran pa je i uloga nastavnika drugačija. Uloga nastavnika se temelji na suradnji nastavnika i učenika, solidarnosti, međusobnom poštovanju, slobodnom izražavanju učenika, kreativnom izražavanju, komunikaciji, timskom radu te općenito na sinergiji djelovanja učenika i nastavnika a ipak nije upitna niti je išta manja nego što je bila u tradicionalnoj. Razlika je u tome što je nastavnik postao prijateljski raspoložen prema učeniku, pokazuje više razumijevanja i empatije za samog učenika te mu pruža više mogućnosti za odlučivanje u nastavnom procesu.

Pavičić i Vukičević (2013) smatraju da suvremeni nastavnik kao čimbenik sekundarne socijalizacije ima dužnost ispuniti svrhu obrazovanja i osigurati prijenos znanja, kulture, vrijednosti i tradicije, dajući svoj osobni pečat u poučavanju. Stevanović (2006) navodi da je u tradicionalnom pristupu nastavnik bio samo izvor znanja učenicima, dok je u suvremenom pristupu učenju nastavnik facilitator i voditelj nastavnog procesa, odnosno onaj koji vodi dijete/učenika, usmjerava ga da sam dođe do informacija i zaključaka. Kako bi učinak učenja bio bolji u cjelokupnom procesu znatno može pomoći informacijsko-komunikacijska tehnologija (ICT) čija je primjena velika i u današnjem društvu pa ona kao takva ne treba biti

zanemarena ni u nastavnom procesu. Sljedeća slika prikazuje upravo usporedbu tradicionalnog i suvremenog pristupa učenju i poučavanju korištenjem ICT-a.

Slika 1. Tradicionalni i suvremeni pristup učenju i poučavanju⁴

⁴ Prikaz preuzet s <https://dscekic.files.wordpress.com/2010/04/ictpristupiv25b45d.png> (pristupljeno, 18.05. 2018.)

3. OSOBINE NASTAVNIKA

Stugar (2014) navodi kako je razvidno iz raznih istraživanja da se nastavnici razlikuju po svojim pedagoškim osobinama a to uvelike utječe na postignuća učenika. Upravo zbog važnosti koja proizlazi iz toga konstituirana je u sistematskoj pedagogiji pedeutologija. Pedeutologija je teorija kojoj je osnovni predmet istraživanje i poučavanje svih obilježja nastavnika a ponajprije njegove osobnosti. Pojavljuje se početkom 20. stoljeća kada započinje proučavanje nastavnikove osobnosti s različitih stajališta: psihološkog, sociološkog, pedagoškog i karakterološkog. U to vrijeme nastavnikova osobnost postaje jedan od najvažnijih čimbenika odnosno nezamjenjiv čimbenik u odgoju i obrazovanju djece. Nadalje autor navodi da su se u proučavanju nastavnikovih osobina kroz povijest promijenila dva osnovna pristupa: aksiološki i empirijski. Aksiološki pristup je bio dominantan kroz nekoliko stoljeća i govorio je o nastavnikovu pozivu a malo o pojedincu. Izdvajane su neke idealne osobine koje su bile prihvaćene vrijednosti a osobe koje su obavljale ili željele obavljati nastavnički poziv trebale su se što više približiti tim vrijednostima. Empirijski pristup se pojavljuje krajem 19. i početkom 20. st. a u njegovom razdoblju se željelo utvrditi koje osobine posjeduje nastavnik koji ostvaruje pozitivne utjecaje na svoje učenike. Taj pristup je imao dva smjera. U prvom smjeru kao osnovni kriterij uzima se mišljenje i procjena učenika i roditelja, dok je drugi smjer karakterističan po tome što su istraživači nastojali ustvrditi povezanost između osobina nastavnika odnosno između njihovog djelovanja i učenikovog postignuća u nastavnom procesu.

Đorđević i Đorđević (1988, prema Strugar 1993) navode da su brojna istraživanja podijelila osobine u dvije skupine: ljudske i pedagoške. Ljudske su one koje se ne mogu učiti na klasični način stjecanja znanja i pedagoške koje se mogu učiti, stjecati i usavršavati. Mi ćemo se više u ovom radu osvrnuti na one druge. Antić (2000:165) konstatira da bi nastavnik trebao od osobina posjedovati: „dinamičnost, volju, otvorenost, govornost, optimističnost, komunikativnost, iskrenost, srdačnost, širokogrudnost, čvrstoću, maštovitost, ambicioznost, altruizam, fleksibilnost, nekonformizam, dijalektičnost, oslobođenost od autoriteta drugih, oslobođenost od predrasuda, prihvaćanje kritike, samokritičnost, odgojiteljski duh, visoke moralne osobine, dobro strukovno, pedagojsko i opće obrazovanje, potpunu osobnu izgrađenost, potrebu za dotjerivanjem „didaktičkog dara“, duh kolegijalnosti, stvaralaštvo, vedrinu, dobronamjernost, srdačnost i humor te slobodu od stege svakodnevne zbilje i prolazne sadašnjice“. Vrcelj (1999) u svom istraživanju navodi da škola osim dobrih nastavnika u školi ima i „uljeza“ tj. onih nastavnika koji nemaju poželjne ljudske i pedagoške

osobine a ujedno nepovoljno utječu na učenike. Autorica prikazuje takve nastavnike kroz primjere ekstremnih osobina kao što su pesimizam, nekreativnost, nedemokracičnost i nedosljednost.

3.1. Kvalitete nastavnika

Ljubetić, Arbunić i Kovačević (2007) su istraživali ulogu nastavnika kroz iskustva studenata učiteljskih studija na Filozofskom fakultetu u Splitu o osobinama i ponašanjima njihovih nastavnika na svim razinama dosadašnjeg školovanja jer smatraju da je temelj svake promjene u suvremenoj školi kvalitetan nastavnik. Liston i sur. (2008) navode da se terminom kvaliteta nastavnika definiraju visokoobrazovani nastavnici, učinkoviti nastavnici i dobri nastavnici a odnosi se na sposobnost nastavnika da potakne i razvije učeničko postignuće. Looney (2011:41-42) definira u svom istraživanju kvalitete učinkovitih nastavnika kao „profesionalce koji su intelektualno sposobni, posjeduju dobro znanje područja koje podučavaju i širok repertoar metoda podučavanja i strategija. Oni vješto prepoznaju ključnu ulogu motivacije i emocija u učenju, posjeduju dobre vještine upravljanja razredom, jasno prezentiraju svoje zamisli, dobro strukturiraju nastavu koju održavaju tempom primjerenim učenicima, vješti su u ocjenjivanju te surađuju s kolegama u cilju razvoja pozitivnog školskog okruženja sa svrhom unapređenja opće školske izvedbe i izgrađivanja mreže međusobne podrške i profesionalnog učenja“.

Kvalitete nastavnika su unutarnja sredstva koja oni posjeduju još prije nego završe studij i zaposle se. Kennedy (2008) navodi da kvalitete nastavnika uključuju vjerovanja, stavove, vrijednosti, osobne karakteristike, znanja, vještine, stručnost i kvalifikacije. Ofman (2000, prema Rajić, Hosgorur i Drvodjelić 2015) smatra da razlika između temeljnih kvaliteta i kompetencija leži primarno u činjenici da kvalitete dolaze iznutra, a kompetencije se stječu izvana. Rajić, Hosgorur i Drvodjelić (2015) dijele kvalitete nastavnika na osobne i profesionalne, gdje osobne odgovaraju temeljnim kvalitetama (strpljiv, kreativan, otvoren) i profesionalne koje se više temelje na kompetencijama (objektivan, pravedan).

Istraživanje u Hrvatskoj su provele Drvodelić i Rajić (2011) s ciljem utvrđivanja mišljenja budućih osnovnoškolskih učitelja o poželjnim i stečenim kvalitetama dobrog nastavnika. Podatci su prikupljeni uz pomoć upitnika „Ocjena kvalitete učitelja“ koji su razvile navedene autorice. Bilo je potrebno da budući nastavnici u Hrvatskoj promisle kojih

pet kvaliteta čine dobrog nastavnika te ih napišu i rangiraju prema važnosti. Daljnjom analizom kvalitete su organizirane u dvije kategorije: osobne i profesionalne kako je prikazano u Tablici 1.

Tablica 1. *Popis kvaliteta nastavnika* (Drvodjelić i Rajić, 2011)

OSOBNNE KVALITETE	PROFESIONALNE KVALITETE
Strpljiv	Pravedan
Tolerantan	Stručan
Razuman	Stručnjak za vlastito područje
Dobar komunikator	Ima široko opće znanje
Pozitivan	Predan poslu
Topao	Discipliniran
Suosjećajan	Otvoren za nove ideje
Demokratičan	Pouzdan
Pun poštovanja	Objektivan
Altruist	Marljiv
Dobar govornik	Autoritativan
Kreativan	Motivator
Snalažljiv	Organizator
Otvoren	
Pošten	

3.2. Osobine nastavnika

Strugar (2014) definira ljudske osobine nastavnika kao one koje ga obilježavaju kao čovjeka tj. one koje mu omogućavaju uspostavljanje uspješnog međuljudskog odnosa, a pedagoške osobine su tipične odgojno-obrazovne aktivnosti koje se odvijaju u odgojno-obrazovnom procesu a utječu na učinkovitost rada učenika. Obilježja tih osobina su: organizacija nastavnog procesa, ocjenjivanje učenika, poticanje stvaralaštva kod učenika te empatija i uspješna međusobna komunikacija.

Kvaščev (1975, prema Šimunović 2012:169) osobine nastavnika dijeli u tri skupine: „

1. *Kognitivne*: nezavisnost u mišljenju, razvijena osjetljivost za probleme, otvorenost duha, nekonvencionalnost, sklonost riziku u istraživanju, odbacivanje konformističkog pritiska u mišljenju, razvijen istraživački duh, preferencija prema sintezi i kreativnim generalizacijama, asociranje ideja na najneobičniji način, uporno traganje za neponovljivim rješenjima zadataka, dosjetljivost i snalažljivost.

2. *Motivacijske*: visokorazvijena radoznalost i motivacija postignuća, razvijen motiv samoaktualizacije, razvijanje potreba za stvaralačkim rješavanjem problema, razvijeni kreativni stavovi, preferiranje novih kombinacija ideja, visoka razina aspiracije, visokorazvijena ambicioznost te razvijeni široki interesi.
3. *Osobine karaktera i temperamenta*: kreativni, samodisciplinirani, postojani, neovisni i samostalni, ustrajni u naporima pri rješavanju problema, samopouzdana, emocionalno stabilni, inicijativni, manje podložni autoritetima te uporni i vrijedni.“

Lasić (2015:2) donosi najvažnije osobine nastavnika: „

- kritičko mišljenje
- kreativno mišljenje
- prosocijalno mišljenje i mišljenje usmjereno na društvo te
- mišljenje usmjereno na budućnost.“

Kujundžić (1991, prema Cindriću 1995) smatra da bi svaki nastavnik (pedagog) trebao imati slijedeće osobine:

- Odgojiteljski eros – dar pomoću kojeg bi se uživio u konkretnoj situaciji pojedinca
- Visoke moralne osobine, dobro obrazovanje i stalno usavršavanje
- Osobnu izgrađenost – usmjerenost
- Potrebu za dotjerivanjem dara poučavanja – primjerena metodika
- Duh kolegijalnosti – otvorenost za sve dionike u odgojno-obrazovnom procesu
- Stvaralaštvo- produktivan i samostalan
- Vedrinu i humor - pedagoški optimizam te
- Slobodu od svakodnevnog zbilje- rad u duhu trajnih vrijednosti.

Strugar (2014) navodi da se ljudske ili osobne osobine nastavnika očituju u njegovoj empatiji i razumijevanju za dječje probleme te u učiteljevom međuljudskom odnosu s učenicima, roditeljima i ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Autor nadalje donosi kratki pregled nastavnikovih ljudskih osobina: nastavnik potiče i pomaže učeniku, pošten je, pristupačan, smiren, vedar, prijateljski se odnosi prema učenicima, poštuje učenike i pokazuje interes, pravedan je i dosljedan, pokazuje smisao za humor, povjerljiv je i empatičan, samokritičan je i realan, autoritet je ali i demokratičan. Vizek i sur. (2003) u svom radu donose poželjne osobine nastavnika darovite djece preuzete od Baldwina (1993) kako je prikazano na Slici 2.

Slika 2. Poželjne osobine učitelja darovite djece - (Baldwin, 1993, prema Vizek i sur. 2003)

Tablica 2.1.3. Poželjne osobine učitelja i učiteljica darovite djece (prema Baldwin, 1993.) (V. Vizek Vidović i sur., "Psihologija obrazovanja", Zagreb, 2003., str. 131)

FILozofske	PROfESIONALNE	PROfESIONALNE/ OSOBNE	OSOBNE
<ul style="list-style-type: none"> • svjestan filozofskih pitanja vezanih uz darovitost • sklon obrazovanju darovitih • ima točne ideje o darovitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • osposobljen za rad s darovitimima • fleksibilno koristi vrijeme • pokazuje potrebu za postignućem • dobro poznaje svoje područje • sposoban poticati učenike • dobro poznaje strategije poučavanja • razvija blizak odnos s učenicima • osigurava dobru okolinsku potporu 	<ul style="list-style-type: none"> • ima kompetenciju i interes za učenje • orijentiran na proces • zadržljiv u učenju • poticajan • razumije stres i neuobičajena ponašanja • ima pozitivan stav prema učenicima • dobro obrazovan • dobro organiziran • širokih je interesa • razumije želju za znanjem • motivira učenike 	<ul style="list-style-type: none"> • ima IQ 130 ili više • samopouzdan • topla je osoba, bez negativizma • ima originalne zamisli • entuzijast • ima dobar smisao za humor • ima sposobnost analize • intuitivan • ima istraživački um • samodiscipliniran • sklon perfekcionizmu u vlastitom radu • sklon introspekciji • sklon otporu vanjskom autoritetu • nenasilan i bez želje da kažnjava • kreativan • visokih verbalnih sposobnosti • pokazuje darovito ponašanje • empatičan • fleksibilan • ima visoku razinu energije

Kyriacou (1995) donosi tri važna elementa za pedagoške osobine:

1. znanje- o nastavnom predmetu, kurikulumu, učenicima i svemu što utječu na poučavanje te znanje o vlastitim nastavnim vještinama
2. odlučivanje- razmišljanje i donošenje odluka na nastavi radi postizanja predviđenih pedagoških rezultata
3. radnje- nastavnikovo ponašanje radi poticanja učenja kod učenika.

Strugar (2014: 25) sagledavajući mišljenja raznih pedagoških istraživača dijeli pedagoške osobine na: ,,

- opće, pedagoško, didaktičko-metodičko te psihološko obrazovanje učitelja
- osobine važne za organiziranje odgojno obrazovnog procesa te
- osobine važne za uspostavljanje međuljudskog odnosa između učenika i učitelja.“

Kyriacou (1995) navodi sedam pedagoških osobina nastavnika: planska priprema, izvedba nastavnog sata, uspostava razrednog ugođaja, postizanje discipline, ocjenjivanje učeničkog napretka te prosuđivanje vlastitog rada. Strugar (2014) ističe kao vrlo važnu pedagošku

osobinu organiziranje aktivnog stjecanja znanja. On pod tom osobinom podrazumijeva jasno, zanimljivo i razumljivo izlaganje nastavnika, nastavnikovo osposobljavanje učenika za pravilno usmjeravanje i naglašavanje najvažnijih ideja, nastavnikovo korištenje različitih oblika i metoda rada, upućivanje učenika na povezivanje novog gradiva s prethodno stečenim znanjem te organiziranje nastavnog rada učenika u skupinama i individualno. Autor navodi tri etape za usavršavanje pedagoških osobina: *kognitivna* koja podrazumijeva shvaćanje, promatranje i proučavanje osobina za poboljšanje nastavnikova pedagoškog rada, *razredna praksa* koja se provodi u posebnim uvjetima svakodnevno uvježbavajući pojedine nastavne aktivnosti i *povratna informacija* pod kojom se podrazumijeva nastavnikovo prosuđivanje pedagoških osobina radi usavršavanja istih.

Ilić i sur. (2012) konstatiraju kako neka ponašanja nastavnika podižu kvalitetu odnosa između nastavnika i učenika u nastavnom procesu. To su:

1. *Dosljednost* – potrebno je razviti odnos sa ravnomjernim ponašanjem tj. učenicima postaviti pravila i posljedice ako se tih pravila ne budu držali.
2. *Pozitivnost* – nastavnik bi trebao uvijek kod učenika pronaći nešto pozitivno a zadržati pozitivan stav i u neugodnim situacijama te kroz dijalog pronaći rješenje.
3. *Emocionalna stabilnost* – kod nastavnika bi trebala dominirati smirenost, čvrstoća i sigurnost a nikako bijes ili izljevi ljubavi jer ne pridonose stabilnosti odnosa između nastavnika i učenika.
4. *Učinkovita komunikacija* – danas bez komunikacije nema odgoja a upravo se njome stječe iskrenost u odnosu i povjerenje a ako nije uspješna može se razviti osjećaj frustracije, nezadovoljstva i nesigurnosti a ujedno nastavnici bi trebali koristiti ja-poruke koje daju priliku učenicima da razmisle o tome što je dobro a što loše u određenoj situaciji.

Jukić (2010) navodi da nastavnik, osim stila mora posjedovati i one osobine, sposobnosti i sklonosti koje možemo nazvati taktom. Palekčić (1999, prema Jukić 2010) konstatira da bi se netko razvio u dobrog ili lošeg nastavnika ovisi o razvijenosti pedagoškog takta pojedine osobe. Autor smatra da takt predstavlja oblike ponašanja i znanja koji postaju značajni kad nam znanje kojim raspolažemo nije dostatno, a obrasci ponašanja više nisu učinkoviti a upravo pedagoški takt olakšava svaku odgojno-obrazovnu situaciju gdje taktičan nastavnik potiče, ohrabruje, izvlači na površinu i kanalizira učenikove ideje. Strugar (2014) donosi da su također Herbart, Trstenjak i drugi poznati pedagozi istaknuli važnost pedagoškog takta koji

nastavnik mora imati, a Kerschensteiner je naglašavao veliku ulogu pedagoške ljubavi za stvaranje uspješnih međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika.

3.3. Kompetencije nastavnika

Kompetencija (*engleski competence, njemački kompetenz, kasnolatinski competentia*) je prema rječniku hrvatskoga jezika prikazana kao priznata stručnost ili sposobnost kojom pojedinac raspolaže (Anić, 2003). U Leksikonu temeljnih pedagoških pojmova Mijatović (2000) pojam kompetencija objašnjava kao sposobnost osobe koja čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti. Brust Nemet (2013) navodi da riječ kompetencija znači mjerodavnost, sposobnost ili pozvanost suca za suđenje ili ocjenjivanje tj. kompetentan nastavnik posjeduje sposobnost procjenjivanja i vrednovanja. Glavne komponente kompetencije uključuju: sposobnosti, stavove, ponašanje, znanje, osobnost i vještine. Weinert (2001, prema Palekčić 2005) donosi da su kompetencije kognitivne sposobnosti i vještine kojima pojedinci raspolažu ili ih mogu naučiti kako bi riješili određene probleme.

OECD (2007) navodi da su kompetencije složeni konstrukt različitih sposobnosti iz 4 temeljna područja:

1. *Kognitivna kompetencija* – uporaba teorija i koncepata te informalnog znanja razvijenog kroz praksu;
2. *Funkcionalna kompetencija* – sposobnost obavljanja posla unutar nekog specifičnog područja;
3. *Osobna kompetencija* – sposobnost odabira i modeliranja adekvatnog ponašanja ovisno o situaciji u kojoj se čovjek nalazi te
4. *Etička kompetencija* – sposobnost adekvatnog moralnog postupanja temeljem razvijenih osobnih i stručnih vještina.

Rangelov Jusović i Vizek Vidović (2013) definiraju koncept profesionalne kompetencije kao integriranu i dinamičku kombinaciju:

- Znanja koji obuhvaćaju teorijske spoznaje u akademskom području i kapacitet za razumijevanje fenomena u području profesije,

- Vještina koje podrazumijevaju praktičnu primjenu znanja u različitim profesionalnim situacijama i
- Vrijednosti koje čine cjelovit svjetonazor utemeljen u načinu življenja s drugima u profesionalnom okruženju.

Nadalje prema (Weinert i sur. 1990; Weinert i Helmke, 1997; Palekčić 2005) navodi se da su empirijskim istraživanjima utvrđena četiri najvažnija područja kompetencija nastavnika:

1. *Sadržajno-predmetne kompetencije* - kompetencije u posredovanju nastavnim sadržajima.
2. *Dijagnostičke kompetencije* - vještine za određivanje stupnja i vrste (pred)znanja, napretka u učenju i problema u postignućima pojedinih učenika te stupanj teškoće različitih zadataka.
3. *Didaktičke kompetencije* - kompetencije odabira različitih oblika i vrsta nastave i pristupa radi dostizanja ciljeva.
4. *Kompetencije u vođenju razreda* - kompetencije za otklanjanje uzroka za nesmetani nastavni proces.

Europska Unija odredila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje kako bi uspješno odgovorila izazovima razvoja društva znanja i svjetskoga tržišta a obrazovna politika RH je prihvatila iste temeljne kompetencije. U Tablici 2. su vidljivi nazivi i opisi svih osam područja ključnih kompetencija na kojima se temelje dokumenti u odgojno-obrazovnim ustanovama. Fatović (2016) ističe da je Europska komisija dokumentom *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications EU Commission* (2005) predstavila opći okvir kompetencija usmjerenih na profesionalce koji se bave odgojem i obrazovanjem a autorica nadalje ističe kako navedeni dokument definira tri skupine kompetencija temeljem kojeg nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja razvijaju vlastite okvire i standarde za razvoj profesije, a to su: kompetencije za rad s ljudima, kompetencije za rad s informacijama, tehnologijom i znanjem te kompetencije za rad u zajednici i za zajednicu.

Tablica 2. Osam područja ključnih kompetencija⁵

Kompetencija	Definicija
Komuniciranje na materinskome jeziku	Komunikacija je sposobnost izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pismenom obliku (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) i lingvističko uzajamno djelovanje na odgovarajući način u nizu društvenih i kulturnih sadržaja kao što su obrazovanje, izobrazba, posao, dom i slobodno vrijeme.
Komuniciranje na stranom jeziku	Komuniciranje na stranim jezicima u velikoj mjeri ima istu dimenziju vještina komuniciranja na materinskome jeziku: temelji se na sposobnostima razumijevanja, izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pismenom obliku (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) u odgovarajućem nizu društvenih sadržaja – posao, dom, slobodno vrijeme, obrazovanje i izobrazba u skladu sa željama i potrebama pojedinca. Komuniciranje na stranom jeziku zahtijeva vještine poput posredovanja i međukulturnog razumijevanja.
Matematička pismenost i osnovna znanja iz znanosti i tehnologije	Matematička pismenost je sposobnost zbrajanja, oduzimanja, množenja, dijeljenja i izračunavanja omjera pri mentalnom i pismenom izračunavanju u svrhu rješavanja niza problema u svakodnevnim situacijama. Naglasak je na procesu a ne rezultatu, na aktivnosti a ne znanju. Znanstvena pismenost se odnosi na sposobnost i spremnost korištenja znanja i metodologije koja se koriste da bi se objašnjavao svijet prirode.
Digitalna kompetencija	Digitalna kompetencija podrazumijeva sigurnu i kritičku upotrebu elektronskih medija na poslu, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Ova kompetencija je povezana s logičkim i kritičkim razmišljanjem, visokom razinom vještine upravljanja informacijama i dobro razvijenom vještinom komuniciranja. Na najnižoj razini, IRT uključuje upotrebu multimedijske tehnologije za pronalaženje, primanje, pohranjivanje, proizvodnju,

⁵ Preuzeto s http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/graanski_odgoj/EK.doc (posjećeno 23.05.2018.)

	predstavljanje i razmjenu informacija i komuniciranje i sudjelovanje u Internet mreži.
Učiti kako se uči	'Učiti kako se uči' predstavlja sposobnost i umijeće organiziranja i uređivanja vlastitog učenja bilo pojedinačno ili u grupama. To uključuje umijeće učinkovitog raspolaganja vlastitim vremenom, rješavanje problema, stjecanje, procesuiranje, ocjenjivanje i asimiliranje znanja te primjenu novog znanja i vještina u različitim kontekstima: kod kuće, na poslu, u obrazovanju i izobrazbi. Općenito, učiti kako se uči značajno doprinosi uspješnom upravljanju vlastitom karijerom.
Međuljudska, socijalna i građanska kompetencija	Međuljudska kompetencija obuhvaća sve oblike ponašanja kojima treba ovladati da bi pojedinac učinkovito i konstruktivno mogao sudjelovati u društvenom životu i rješavati probleme kada je to potrebno. Međuljudske vještine su nužne za učinkovitu interakciju između dvoje ili više ljudi i primjenjuju se u javnoj i privatnoj domeni.
Poduzetništvo	Poduzetništvo ima aktivnu i pasivnu komponentu: ono uključuje sklonost da sami unosimo promjene te sposobnost da prihvaćamo, podržavamo i prilagođavamo inovacije vanjskih čimbenika. Poduzetništvo podrazumijeva prihvaćanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo postizanje te motiviranost za njihov uspjeh.
Kulturno izražavanje	'Kulturno izražavanje' podrazumijeva prihvaćanje važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u nizu medija, uključujući glazbu, tjelesno izražavanje, književnost i plastične umjetnosti.

Rajić, Hosgorur i Drvodelić (2015:56) navode da je svaki učiteljski fakultet u Hrvatskoj razvio svoj popis učiteljskih kompetencija a primjer je Prijedlog za novo obrazovanje učitelja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (2012) gdje su navedene kompetencije: „razumijevanje i kritičko promišljanje odgojno-obrazovnih procesa i međuovisnosti pojedinih dijelova odgojno-obrazovnog sustava; razumijevanje, kritičko promišljanje i sposobnost

razvoja identiteta učiteljske profesije; djelovanje u skladu s etičkim standardima profesije i najboljim interesom učenika; razumijevanje i uvažavanje svih dionika odgojno-obrazovnog procesa te sposobnost kvalitetne komunikacije, suradničkoga i timskog rada; razumijevanje, poznavanje i upotreba odgovarajućih postupaka znanstveno-istraživačkog rada u području odgoja i obrazovanja; razumijevanje i osposobljenost za sudjelovanje u razvoju školskog i pedagoškog pluralizma; preuzimanje odgovornosti za vlastiti profesionalni razvoj i cjeloživotno učenje, uključujući sposobnost analize i vrednovanja vlastitoga rada, odgojno-obrazovnih procesa i učenja; jezično-komunikacijska znanja i vještine na hrvatskom jeziku; sposobnost usmene i pisane komunikacije na stranom jeziku za potrebe osobnog i profesionalnog razvoja učitelja s naglaskom na receptivne vještine koje omogućuju upućeno praćenje stručne literature relevantne za učiteljsku struku te sposobnost samostalne primjene informacijsko-komunikacijske tehnologije i medija u odgojno-obrazovnom kontekstu“.

3.4. Pedagoške kompetencije nastavnika

Previšić (2013) pod pedagoškom kompetencijom podrazumijeva profesionalnu i socijalnu komunikaciju kao nužnu sastavnicu u razvoju čovjekovih predispozicija s obzirom na načine postupanja tijekom određenog čina. Ljubetić i Kostović-Vranješ (2008) navode da je pedagoška kompetencija nastavnika iznimno važna za kvalitetu odgojno – obrazovnog procesa. Nadalje navode da pedagoški kompetentan nastavnik treba posjedovati posebna pedagoška znanja i vještine, ali i osobine ličnosti nužne za uspostavljanje, građenje i unapređivanje odnosa sa svim čimbenicima odgojno-obrazovnog procesa.

Jurčić (2014) navodi da je pedagošku kompetenciju nastavnika moguće svrstati u osam dimenzija: osobna, komunikacijska, analitička, socijalna, emotivna, interkulturalna, razvojna i vještine u rješavanju problema. Katz i McClellan (1999, prema Kostović-Vranješ i Ljubetić 2008) kažu da je pedagoški kompetentan onaj nastavnik koji može iskoristiti poticaje iz svog okruženja i svoje osobne te postići dobre razvojne rezultate a ima kontrolu nad svojim pedagoškim djelovanjem. Ljubetić i Zadro (2009:34-35) navode da je kompetentan nastavnik u mogućnosti odgovoriti svim zahtjevima i sposoban procijeniti situaciju i pronaći odgovarajuća rješenja te donose mnogostruke zadaće nastavnika kao što su „stvaranje ozračja potpore i međusobnog poštovanja, praćenje napredovanja i ponašanja učenika, otkrivanje uzroka mogućeg neprihvatljivog ponašanja, djelovanje u skladu s odgojno-obrazovnim ciljevima škole i nastave, identificiranje problema učenika, pružanje neposredne pomoći u

rješavanju problema i neuspjeha u učenju te stalna suradnja s drugim učiteljima, stručnim suradnicima u ustanovi i izvan nje“.

Kada govorimo o pedagoškim kompetencijama suvremenog nastavnika Jurčić (2012:19) ih promatra umrežene u pet temeljnih područja nastavnikova rada i naziva ih: „

1. Kompetencije učitelja u području metodologije izgradnje kurikulumata nastave;
2. Kompetencije učitelja u području organizacije i vođenja odgojno-obrazovnog procesa;
3. Kompetencije učitelja u području utvrđivanja učenikova postignuća u školi;
4. Kompetencije učitelja u području oblikovanja razrednog ozračja te
5. Kompetencije učitelja u području odgojnog partnerstva s roditeljima.“

3.5. Istraživanja osobina nastavnika

Nastavnik je predmet brojnih istraživanja jer je značajni čimbenik u odgojno-obrazovnom procesu. Od početka pismenosti filozofi su se bavili temama nastavnika. Od nastavnika su očekivali odgajanje i obrazovanje budućih naraštaja u skladu s potrebama i zahtjevima društva. Relevantna istraživanja obuhvaćaju obrazovanje, karakteristike ličnosti, ponašanje u razredu, odnos između nastavnika i učenika te odgojne stilove.

Jedno od prvih istraživanja o osobinama nastavnika je proveo Hart (1934, prema Strugar 1993) gdje je prikupio i analizirao odgovore učenika iz 66 srednjih škola na uzorku od preko 10 000 gimnazijalaca. Učenici su izdvojili osobine koje najviše cijene kod nastavnika, to su rado pomaganje učenicima u radu, dobro raspoloženje, zauzimanje i prijateljski odnos, razumijevanje učenika, nepristranost i urednost. Moor (1935 i 1937, prema Vrcelj 1999) navodi osobine nastavnika koje su najviše odbijale studente: udaljavanje od teme, poštapalice, nervozni pokreti, ironija, monotonija i uobraženost nastavnika. Jersild (1940, prema Đorđević i Đorđević 1988) je u svom istraživanju utvrdio da učenici više vole nastavnike koji posjeduju ljudske kvalitete: ljubaznost, veselost, prirodnost, dobro raspoloženje i kvalitete koje se odnose na stav prema disciplini: da je fer, postojan, nepristran i fizičke kvalitete: dobar vanjski izgled, prijatan glas, opća privlačnost te nastavne kvalitete: pomaže učenicima, postupa u interesu učenika, zanimljiv je i entuzijast.

Đorđević i Đorđević (1988) su proveli istraživanje o osobina nastavnika iz perspektive učenika. Uzorak je činilo 1295 učenika iz različitih sredina i različitih uzrasta osnovne i srednje škole. Prvi dio istraživanja činio je upitnik u kojem su trebali navesti pet pozitivnih i pet negativnih osobina nastavnika. U drugom dijelu su trebali napisati kratak sastav sa opisom nastavnika kojeg su cijenili i kratak sastav o nastavniku kojeg nisu cijenili. Svi dobiveni odgovori svrstani su u 6 kategorija: nastavnik kao čovjek (ljudske kvalitete i ličnost), vanjski izgled nastavnika (fizički izgled, glas, oblačenje), ponašanje nastavnika prema učenicima (u školi i izvan nje), sudjelovanje nastavnika u svakodnevnim zanimanjima učenika izvan nastave (slobodne aktivnosti), nastavnik kao stručnjak te posebne karakteristike nastavnika.

White je (2009) godine proveo istraživanje gdje je želio utvrditi učeničku percepciju o tome što je najviše doprinijelo njihovom uspješnom poučavanju u učionici. Istraživanje je provedeno u srednjoj školi u Australiji na uzorku od 866 učenika. Podatci su prikupljeni kroz dva dijela. U prvom dijelu učenici su imali mogućnost kroz otvorena pitanja iznijeti što bi im najviše pomoglo u učenju u učionici, uključujući savjete koje bi dali nastavnicima i što bi nastavnici trebali učiniti za bolje poučavanje. U drugom dijelu su istraživači grupirali dobivene podatke tj. 21 osobinu i zatim od učenika tražili da te izjave rangiraju. Najbolje rangirana je bila da nastavnici dobro objašnjavaju.

Šimunović (2012) svojim istraživanjem želi utvrditi koje osobine učenici glazbene škole cijene i smatraju poželjnima kod nastavnika instrumentalne nastave. Istraživanje je provedeno na uzorku od 34 učenika osnovne glazbene škole u Vinkovcima u dobi od 11 do 15 godina. Upitnik je sastavljen po uzoru na upitnik korišten za ispitivanje poželjnih osobina nastavnika darovite djece i sastoji se od 20 čestica u kojima su nabrojene neke od nastavnikovih osobina. Ispitanici odabiru pet poželjnih osobina nastavnika koje trebaju poredati na ljestvici od 1 do 5. Učenicima glazbene škole važne su osobine nastavnika koje su usmjerene na pomaganje, poticanje, savjetovanje i ohrabivanje učenika.

Läänemets, Kalamees-Ruubel i Sepp (2012) su ispitivali u svome istraživanju dvije različite skupine učenika: mlađi učenici (13-15 godina, N = 324) koji su pisali eseje na materinjem estonskom jeziku a stariji učenici (16-19 godina, N = 648) su pisali na engleskom. Učenici su anonimno pisali o dvije ili tri najvažnije osobine dobrog nastavnika. Analiza tekstova je pokazala da su mlađi učenici uglavnom dobre nastavnike opisivali kroz njihove aktivnosti a stariji učenici su se uglavnom osvrnuli na profesionalne vještine i osobine dobrih

nastavnika. Autori su sve dobivene odgovore klasificirali u tri kategorije: nastavnik kao osoba, nastavnik kao vješti profesionalac i nastavnik kao etička osoba i etički profesionalac.

Zuković i sur. (2013) su proveli istraživanje učeničkih preferencija osobnih i profesionalnih svojstava vjeroučitelja. Uzorak je činilo 108 učenika koji pohađaju vjeronauk u osnovnim i srednjim školama u Kraljevu u Srbiji. Upitnik se sastojao od 33 osobine podijeljene u tri skupine: ljudske kvalitete vjeroučitelja, odnos vjeroučitelja prema učenicima i profesionalne kvalitete vjeroučitelja. Rezultati su pokazali da većinu navedenih osobina učenici procjenjuju kao poželjne za osobnost vjeroučitelja, a najpoželjnije osobine procjenjuju one koje određuju odnos i ponašanje vjeroučitelja prema učenicima. Većina ispitanika je istakla da je osobnost vjeroučitelja u velikoj mjeri utjecala na njihov izbor pohađanja vjeronauka.

Istraživanjem koje su proveli Vlad i Ciascai (2014) godine željele su se istaknuti karakteristike nastavnika koje su važne učenicima srednjih škola te studentima. Uzorak je činilo 76 učenika i studenata koji su dobili upitnik s 40 izjava o idealnom nastavniku koje su trebali rangirati. Rezultati su pokazali da su učenicima važnije osobine poput spola, izgleda, glasa, starosti, dok studenti od tih osobina jedinu važnost daju umirujućem glasu. Autori pretpostavljaju da se razlike u odgovorima javljaju zbog različitog stupnja odrastanja i sazrijevanja te zbog različitog iskustva. Razlike upućuju na promijene u mentalnom sklopu paralelno s odrastanjem i obogaćivanjem iskustva.

Klapan i sur. (2016) u svom istraživanju daju osvrt na poželjne osobine nastavnika. Uzorak je činilo 95 učenika VII. i VIII. razreda osnovne škole. Cilj istraživanja bio je ispitati koje su osobine nastavnika poželjne a koje manje poželjne u odgojno-obrazovnom procesu, tj. koje osobine nastavnika utječu na uspješan ili manje uspješan odgojno-obrazovni proces. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici većinom prednost daju osobnosti nastavnika kao što je ljubaznost, dobro raspoloženje, razumijevanje učeničkih potreba i interesa ali veliku pozornost daju i osobini pravednosti prema učenicima i pravednom ocjenjivanju i vrjednovanju.

Razvidno je iz recentnih istraživanja kako su razni autori empirijskih istraživanja o osobinama nastavnika iz kuta učenika više stavljali naglasak na onim pozitivnim osobinama nastavnika. Učenici više vole nastavnike koji posjeduju ljudske osobine kao što su: ljubaznost, veselost, prirodnost, dobro raspoloženje i osobine koje se odnose na stav prema disciplini: fer, postojan, nepristran te fizičke osobine: dobar vanjski izgled, prijatan glas, opća privlačnost te nastavne osobine: pomaže učenicima i postupa u interesu učenika.

Što se tiče osobina nastavnika koje učenici ocjenjuju negativnim su: udaljavanje od teme, poštapalice, nervozni pokreti, ironija, monotonija i uobraženost nastavnika.

4. NASTAVNIČKI STILOVI

4.1. Podjela i karakteristike stilova

Đigić (2013:62) navodi da „svaki nastavnik ima neki svoj specifičan, relativno stabilan i dosljedan sklop ponašanja u različitim situacijama u odjeljenju. Taj sklop ponašanja predstavlja njegov stil upravljanja razredom, koji dolazi do izražaja u svim aspektima, elementima ili dimenzijama ovog procesa.“ Bašić (2009:4) konstatira da pojam nastavni stil odnosno stil socijalne interakcije u nastavi ima dvije odrednice: „relativno konzistentan način ponašanja i tipičan način socijalne komunikacije te kombinacije oblika i sredstava nastave“. Lalić -Vučetić (2015) kaže da je između nastavnika i učenika zastupljen neki stil ponašanja sa određenim obrascima mišljenja i rada, osobinama i zasnovan na određenim uverenjima o prirodi motivacije učenika i vlastitoj ulozi.

Karlić i Hadelan (2011) govore da postoji više stilova vođenja, od autokratskog stila s izrazitom dominacijom vođe, demokratskog u kojem je dominacija slabija, do *laissez – fair* stila kao stila bez dominacije. Nadalje autorice navode da je danas potrebno brzo donošenje odluka, ali i preuzimanje odgovornosti za ishode istih što je primjenom demokratskih stilova otežano, a u nekim situacijama i onemogućeno dok je autokratski stil često stigmatiziran zbog svog naziva a mogućnosti su mu brzo donošenja odluka te preuzimanje odgovornosti. Požega i sur. (2012) konstatiraju da je autokratski stil vodstva utemeljen na centralizaciji moći i autoriteta u rukama jedne osobe gdje vođa ima neograničenu vlast i moć u odlučivanju, kontrolira svoje podređene i snosi odgovornost za sve donesene odluke, naređuje grupama i pojedincima, a upravlja primjenjujući kazne i nagrade a komunikacija se odvija jednosmjerno dok demokratski stil vodstva karakterizira uključivanje podređenih u procesu donošenja odluka a komunikacija je dvosmjerna i djeluje motivirajuće. *Laissez-faire* stil vođenja karakterizira izbjegavanje odgovornosti a članovi se grupe upućuju da sami biraju zadatke te da rade ono u čemu su najbolji a komunikacija je horizontalna između ravnopravnih članova.

Danas se u razredu mogu rijetko susresti potpuno autoritarni ili potpuno demokratski nastavnici nego se može reći da li prevladavaju jedne ili druge karakteristike. (Bognar i Matijević, 2002) Santrock je (2005) pokušao odrediti osobne stilove vođenja nastavnika u razredu ovisno o većini odgovora na pojedinim 12 tvrdnji gdje je moguće definirati četiri vrste stilova vođenja razreda i četiri vrste nastavnika a to su: autokratski, demokratski, emocionalni i *laissez-faire* nastavnici.

Kozina (2012) navodi da je autokratski nastavnik stari tradicionalni nastavnik koji ima visoka očekivanja od učenika gdje vladaju rad, red i disciplina. Strog je i nikakva pitanja nisu poželjna dok mu je nastava određena jasnim pravilima ponašanja koje stalno kontrolira. Demokratski nastavnik zna dobro sposobnosti svojih učenika pa su mu i zahtjevi malo iznad sposobnosti osobe. Prije donošenja odluke raspravlja je sa učenicima jer uvažava mišljenja svojih učenika i pokazuje veliku brigu i razumijevanje za svaki problem u razredu. Učenik sam donosi odluke o svom učenju a samim tim preuzima odgovornost. Emocionalni nastavnik stalno prati emocionalne potrebe učenika tj. kako reagiraju. Smatra da je potrebno stvoriti pozitivnu ugodnu socio-emocionalnu klimu za uspješno učenje. U razrednoj klimi potiče suradničke, partnerske a ne natjecateljske odnose. *Laissez – faire* nastavnik je zaokupljen samim sobom i nije previše zainteresiran što se događa sa učenicima i odgojno obrazovnim procesom. Nastava mu je pasivna a inicijativa i odgovornost je na učenicima te nema uvođenja novih nastavnih metoda i novih sadržaja a učenici su ti koji nameću pravila.

Milenović (2011:157) navodi karakteristike autoritativnog stila vodstva nastavnika: „

- vanjska motivacija temeljena je na neprijepornom autoritetu nastavnika,
- velika važnost nastavnika i receptivnost učenika,
- disciplina kao cilj odgoja,
- tjelesno kažnjavanje,
- kruto uvažavanje plana i programa nastave,
- didaktički materijalizam,
- poslušnost učenika prema nastavniku,
- institucionalizam utemeljen na formalnim odnosima i
- autoritativna ličnost nastavnika.

Demokratski stil vodstva nastavnika karakterizira:

- vanjska motivacija temeljena na primjeru (uzoru),
- kompleksnost nastavnika koja dopušta kompetentnost učenika,
- svjesna disciplina kao sredstvo odgoja,
- osobni primjer nastavnika,
- usuglašavanje, dijalog o sadržajima procesa učenja,
- prevladavanje didaktičkog materijalizma,
- postizanje kompleksnosti stjecanjem znanja, vještina i navika,

- demokracija zasnovana na neformalnim odnosima i
- demokratska ličnost nastavnika.“

Drobot i Rosu (2012) navode da indiferentan stil posjeduje prijateljski stav prema učenicima, ali svojim djelovanjem predlaže neuključenost oklijevajući u situacijama kad je potrebno ponuditi rješenje te izbjegava procijeniti učeničke ideje i ponašanje. „Ravnodušan stil rukovođenja (niska kontrola, niska uključenost) karakterizira nastavnikova neuključenost u razredne aktivnosti i nedisciplina. Slaba uspješnost i nezadovoljstvo izvođenjem zadatka te loši međuljudski odnosi posljedica su ovog stila rukovođenja.“ (Šimić Šašić, 2011: 242)

Nadalje (Daniels i Garner 2000; Bogojević 2002; Stilin 2005; Vlahek i Jurčec 2009; Milenović 2010; Milenović 2011) navode da nastavnici u odgoju i obrazovanju primjenjuju i *Laissez-faire* stil kojeg karakterizira: „

- minimalno uključivanje nastavnika u učenikove aktivnosti,
- nastavnik osigurava učenicima informacije koje su im potrebne za učenje,
- nastavnik predstavlja vezu između učenika i vanjskog okruženja,
- učenici imaju visok stupanj slobode, biraju metode i sredstva rada kojima će postići željene ciljeve te je
- ovaj stil karakterističan za ekspertne timove.

5. EMPIRIJSKI DIO - PREDMET ISTRAŽIVANJA

Nastavnik je važan čimbenik kvalitete odgoja i obrazovanja, škole i školskog sustava iako je teško definirati što je to kvaliteta. Kennedy (2008) kvalitetu nastavnika definira kao unutarnja sredstva koja oni posjeduju još prije nego završe studij i zaposle se a uključuju vjerovanja, stavove, vrijednosti, osobne karakteristike, znanja, vještine, stručnost i kvalifikacije. Açıkgöz (2005) smatra da na same učenike i njihov stav prema učenju uz kompetentnost uvelike utječe i to kakav je nastavnik kao osoba. Prevšić (2003) donosi da bi suvremeni nastavnik uz tradicionalne osobine, sposobnosti i didaktička umijeća, trebao okrenuti načine svoga djelovanja prema onim postupcima koji su usmjereni na: pomaganje učenicima, usmjeravanje općim i pojedinačnim znanjima, dogovaranje, organiziranje, poticanje, savjetovanje, ohrabrenje. Profesionalno-pedagoške osobine i kvalitete suvremenog nastavnika očituju se kroz: ulogu odgojitelja, ulogu informatora (obavještava učenike i potiče na samoaktivnost), medijatora (usmjerava na pozitivnu stranu medija), animatora, komentatora, regulatora, akceleratora (potiče, usmjerava učenike i bira način rada), kreatora, inicijatora (pokreće cjelokupan rad), majeutičara (vodi učenike), partnera, suradnika i prijatelja. Upravo zato, predmet ovog istraživanja proizlazi iz potrebe da se dobije percepcija učenika o pozitivnim osobinama nastavnika na području Zadarske županije.

5.1. Prikaz metodologije empirijskog istraživanja

5.1.1. Problem istraživanja

Problem ovog istraživanja je stav i stupanj učeničkog zadovoljstva osobinama nastavnika u današnje vrijeme. Drugim riječima, istražuje se stav i zadovoljstvo učenika osnovne i srednjih škola glede njihovog viđenja pozitivnih osobina nastavnika kao preduvjet uspješnog procesa odgoja i obrazovanja te čimbenici koji utječu na to.

5.1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja

Opći cilj

Cilj ovog rada je ispitati i utvrditi stavove učenika osnovne i srednjih škola odabranih na području Zadarske županije točnije Zadra i Ražanaca, o pozitivnim osobinama nastavnika kao

preduvjetu uspješnog procesa odgoja i obrazovanja u današnje vrijeme. Pod pozitivnim osobinama nastavnika podrazumijevamo: osobinu organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobinu provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobinu empatičnosti te osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu.

Specifični ciljevi i zadaci

U svrhu istraživanja postavljeni su specifični ciljevi i zadaci, odnosno:

- Identificirati osobine nastavnika kod učenika
- Utvrditi postoji li razlika procjene nastavničkih osobina u odnosu na spol, u odnosu na učenike osnovne i srednjih škola te u odnosu općeg i strukovnog usmjerenja

5.1.3. Hipoteze

Shodno navedenom, određene su sljedeće hipoteze:

H1. Ne postoji statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između dječaka i djevojčica.

H2. Postoji statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između učenika osnovne i srednjih škola te između učenika općeg i strukovnog usmjerenja.

5.1.4. Varijable istraživanja

Nezavisne varijable ovog istraživanja su spol, dob, razred, tip škole, usmjerenje, te motivacija za odabir nastavničkog zvanja. Zavisne varijable su stavovi i (ne)slaganje s tvrdnjama učenika osnovne i srednjih škola glede pozitivnih osobina nastavnika i čimbenika koji utječu na to.

5.1.5. Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno na namjernom i prigodnom uzorku. Uzorak čine učenici osnovne i srednjih škola Zadarske županije koji pohađaju škole u Zadru i Ražancu. Obuhvaćeni su 7. i 8. razredi Osnovne škole Jurja Barakovića Ražanac u matičnoj školi i u područnoj školi u Radovinu, jedno razredno odjeljenje 1. razreda i dva odjeljenja 2. razreda

Medicinske škole Ante Kuzmanića Zadar, gimnazijski smjer i smjer medicinskih sestara. Namjera je bila, za potrebe istraživanja obuhvatiti što više različitih smjerova obrazovanja u srednjoj školi zato se istraživanje provelo i u Strukovnoj školi Vice Vlatkovića u 1. razredu smjer tehničar za računalstvo i u 2. razredu smjer tehničar za vozila i vozna sredstva. Nakon toga istraživanje je provedeno i u Poljoprivrednoj, prehrambenoj i veterinarskoj školi Stanka Ožanića Zadar u 1. Razredu, kombinirani smjer mesar, pekar i cvjećar. Pri samom završetku istraživanja provedna je anketa i u Klasičnoj gimnaziji Ivana Pavla II. Zadar u 1. i 3. razredu. Sve škole u kojima je zatražena dozvola za istraživanje dale su odobrenje za provođenje anketnog upitnika.

5.2.1. Instrument istraživanja

Korišteni instrument u ovom istraživanju bio je anketni upitnik (Prilog 1) sastavljen od dva dijela. Pri sastavljanju tvrdnji anketnog upitnika kojima se ispituje (ne)slaganje s ponuđenim tvrdnjama koristili su se dobiveni rezultati kvalitativnog istraživanja provedenog na uzorku hrvatskih učitelja, kojeg je proveo Strugar (1993)⁶ prilikom provođenja istraživanja nekih općih i pedagoških osobina učitelja koje su važan preduvjet uspješnosti obrazovanja.

U prvom dijelu upitnika od ispitanika se tražilo da odgovore na demografska pitanja sastavljena za potrebe istraživanja. Demografska pitanja obuhvaćaju podatke o spolu, dobi, razredu, tipu škole, usmjerenju te motivaciji za odabir nastavničkog zvanja. Drugi dio upitnika sastojao se od niza skala kojom su ispitana različita stajališta - procjene ispitanika glede njihovog (ne)slaganja specifičnim nastavnim aktivnostima nastavnika. Ljestvica procjene pedagoških osobina nastavnika sadrži 30 specifičnih aktivnosti nastavnika na osnovu kojih će se odrediti pedagoški profil nastavnika uzimajući u obzir slijedeće osobine:

- osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja (broj u ljestvici 1, 6, 11, 16, 21,26)
- osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja (br. u ljestvici 2, 7, 12, 17, 22, 27)
- osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika (br. u ljestvici 3, 8, 13, 18, 23, 28)

⁶ Ljestvica procjene pedagoških osobina učitelja je preuzeta od dr. Vladimira Stugara uz njegovu dozvolu iz Strugar, V. (1993). *Biti učitelj*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor. Umjesto učitelj u varijablama je napisano **nastavnik** i još je nadodan četvrti stupanj procjene ponašanja nastavnika – **nikada**.

- osobina empatičnosti (br. u ljestvici 4, 9, 14, 19, 24, 29) i
- osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu (br. u ljestvici 5, 10, 15, 20, 25, 30).

Navedeni dio upitnika oblikovan je na način da su ponuđene tvrdnje Likertovog tipa uz izražavanje (ne)slaganja a postojanost naznačenih pet pedagoških osobina učenici procjenjuju na ljestvici od 1 do 4 (uvijek, često, rijetko, nikada).

5.3.1. Metode i postupci prikupljanja podataka

Istraživanje je provedeno u osnovnoj školi u Ražancu i srednjim školama u Zadru tijekom ožujka 2018. godine uz prethodno dopuštenje ravnatelja škola. Anketni upitnici podijeljeni su osobno u odabranim školama, te su distribuirani osobno u odabranim razredima uz nazočnost stručnih suradnika (psihologa ili pedagoga). Upitnici su uručeni svakom učeniku-ispitaniku osobno u ruke kako bi se pružila potpuna anonimnost. Ispitanicima je bilo direktno objašnjena svrha, način i ostalo u svezi istraživanja te naravno kako ispuniti anketni list. Učenici su imali mogućnost postavljanja pitanja direktno osobi koja provodi istraživanje u svezi bilo kojeg pitanja o istraživanju. Na prvoj stranici anketnog upitnika se nalazi opća uputa o načinu ispitivanja te zamolba za sudjelovanje u istraživanju u kojoj je objašnjena svrha istraživanja i naglašena anonimnost sudionika.

Prigodni uzorak na kojem je istraživanje provedeno uključivalo je 204 učenika sa područja Zadarske županije iz Ražanca i Zadra. Prilikom ispunjavanja anketnih upitnika korištena je klasična forma upitnika (papir-olovka/kemijska). Sudionici su ispunili anketni upitnik kojim se ispitivala procjena specifičnih nastavnih aktivnosti nastavnika. Prosječno vrijeme primjene instrumenta bilo je oko 10 min.

5.4.1. Obrada i analiza podataka

Podaci dobiveni anketnim upitnikom obrađivali su se putem Statističkog programa za društvene znanosti IBM SPSS 20.0 (*Statistical Package for Social Sciences*). U istraživanju je korištena metoda univarijantne statistike, koja podrazumijeva postotke, frekvencije, mjere centralne tendencije i mjere varijabilnosti. Varijable za koje je korištena Likertova ljestvica (za zavisne varijable) prikazana je tabelarno. U tabelama su navedeni postotci (frekvencije)

posebno učenika i učenica. Svi testovi korišteni u istraživanju provedeni su na razini rizika od 5%. Korišten je t - testa pomoću kojeg je ustanovljeno da li postoji značajnost razlike između aritmetičkih sredina dvije promatrane skupine ispitanika. Kako bi bili bolje ispitani odnosi između promatranih varijabli proveden je Pearsonov koeficijent korelacije.

6. REZULTATI

6.1. Opis uzorka

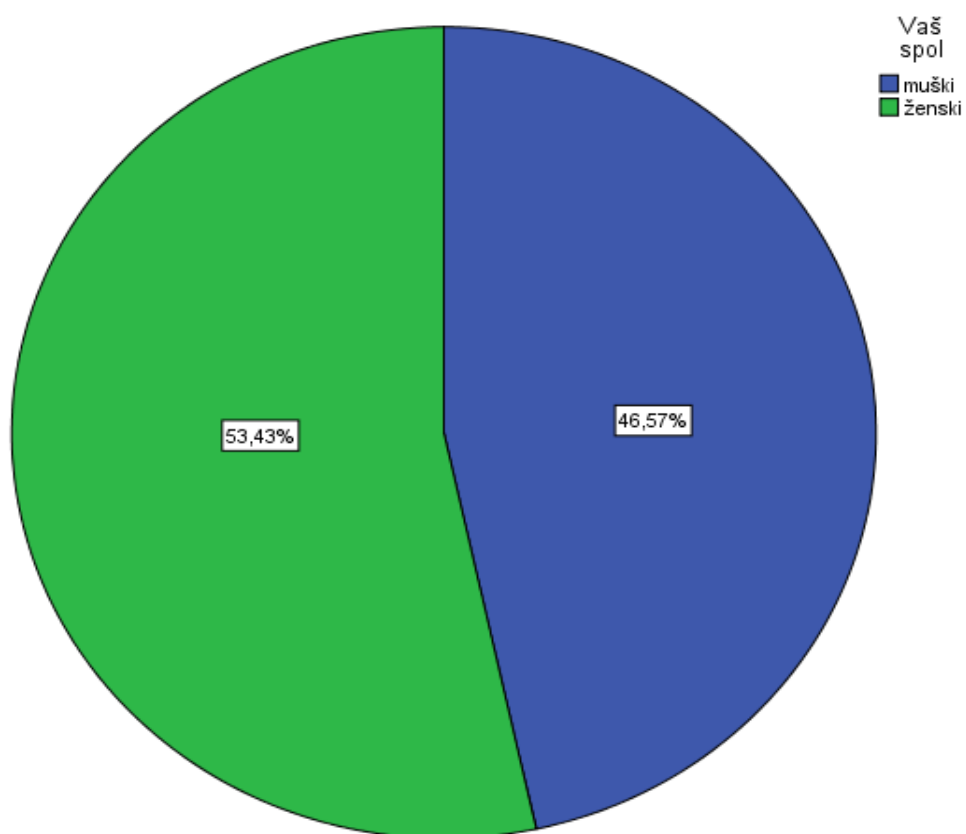
U istraživanju su sudjelovali učenici osnovne i srednjih škola Zadarske županije koji pohađaju škole u Zadru i Ražancu. U istraživanju su sudjelovali učenici Osnovne škole Jurja Barakovića Ražanac, Medicinske škole Ante Kuzmanića Zadar (gimnazijski smjer i smjer medicinskih sestara), učenici Strukovne škole Vice Vlatkovića (smjer tehničar za računalstvo i smjer tehničar za vozila i vozna sredstva), učenici Poljoprivredne, prehrambene i veterinarske škole Stanka Ožanića Zadar (kombinirani razred smjer mesar, pekar i cvječar) i učenici Klasične gimnazije Ivana Pavla II. Zadar. Slijedi prikaz dobivenih rezultata glede osnovnih odrednica ispitanika. Dobiveni rezultati nezavisnih varijabli prikazani su deskriptivnim tablicama i grafikonima.

Tablica 3. Spol

		N	%
Vaš spol	muški	95	46,6%
	ženski	109	53,4%
	Ukupno	204	100,0%

Pogledaju li se podatci za spol ispitanika može se uočiti kako je 46,6% ispitanika muškog spola, dok je 53,4% ispitanika ženskog spola.

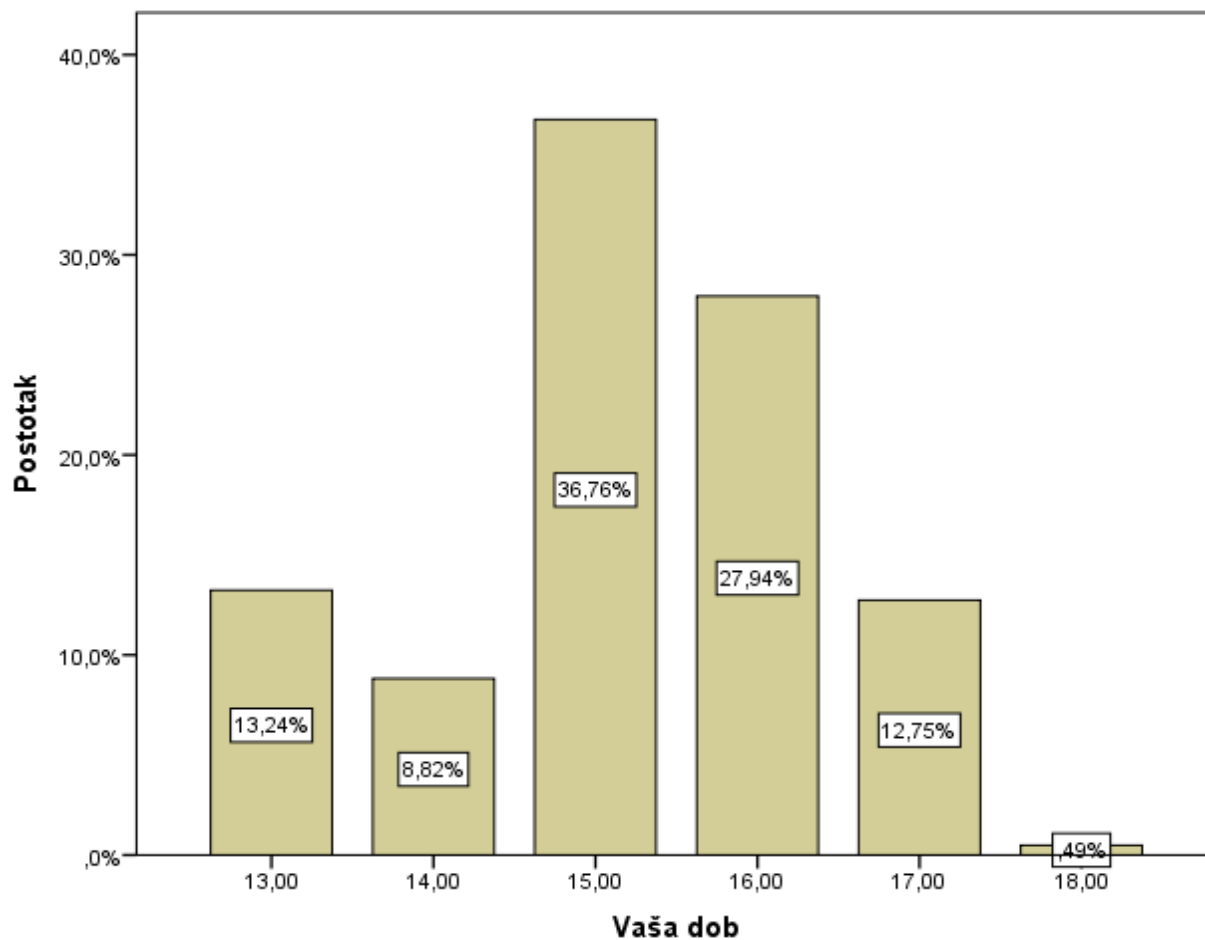
Grafikon 1. Vaš spol

Tablica 4. Dob

		N	%	\bar{x}
Vaša dob	13,00	27	13,2%	15,1961
	14,00	18	8,8%	
	15,00	75	36,8%	
	16,00	57	27,9%	
	17,00	26	12,7%	
	18,00	1	0,5%	
	Ukupno	204	100,0%	

Pogledaju li se podaci za dob ispitanika može se uočiti kako 13,2% ispitanika ima 13,00 godina, 8,8% ispitanika ima 14,00 godina, 36,8% ima 15,00 godina, 27,9% ima 16,00 godina, 12,7% ima 17,00 godina, dok 0,5% ima 18,00 godina a prosječna dob ispitanika je 15,19 godina.

Grafikon 2. Vaša dob

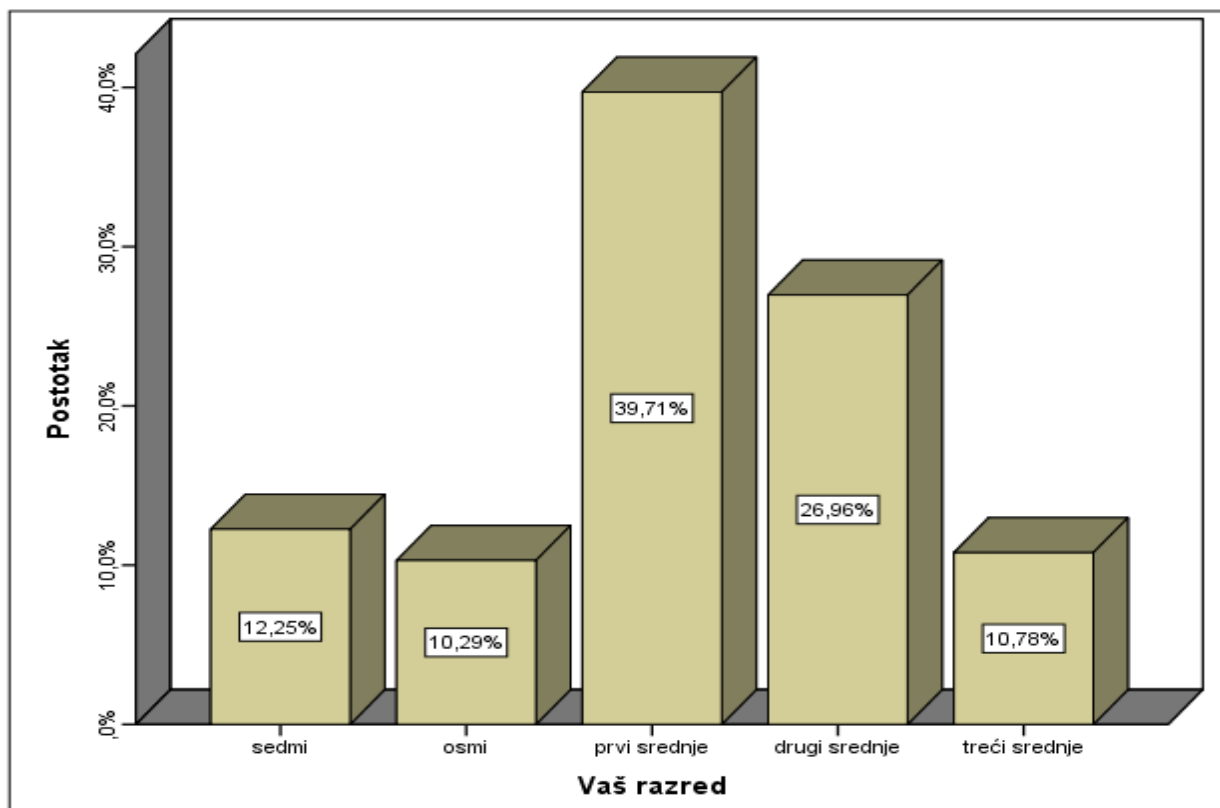
Tablica 5. Razred i škola

		N	%
Vaš razred	sedmi	25	12,3%
	osmi	21	10,3%
	prvi srednje	81	39,7%
	drugi srednje	55	27,0%
	treći srednje	22	10,8%
	Ukupno	204	100,0%
Škola	osnovna	46	22,5%
	medicinska	62	30,4%
	poljoprivredna	13	6,4%
	strukovna	35	17,2%
	gimnazija	48	23,5%
	Ukupno	204	100,0%

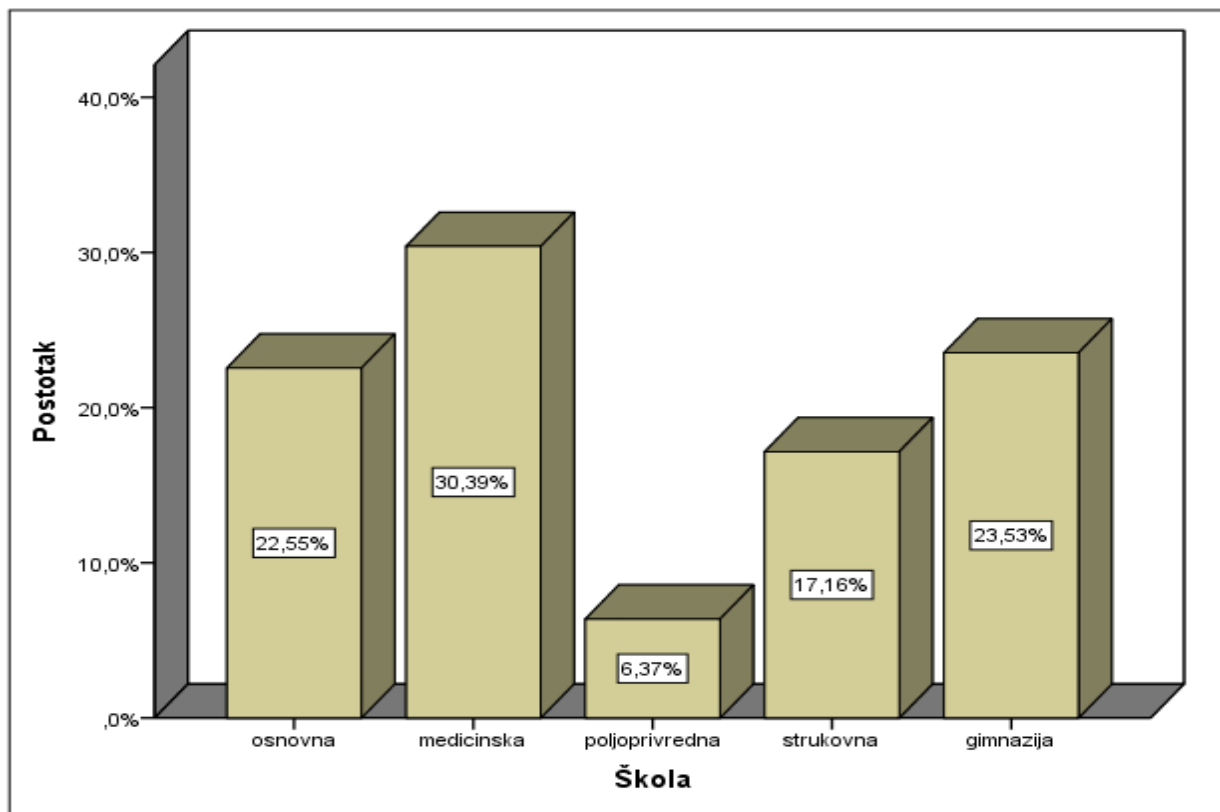
Pogledaju li se podatci za razred koji ispitanici pohađaju može se uočiti kako je to u 12,3% sedmi, 10,3% navodi osmi razred, 39,7% navodi prvi srednje, 27,0% navodi drugi srednje, dok 10,8% navodi treći srednje.

Kod škole može se uočiti kako je u 22,5% slučajeva u pitanju osnovna, u 30,4% slučajeva u pitanju je medicinska, u 6,4% slučajeva je poljoprivredna, u 17,2% slučajeva u pitanju je strukovna, dok je u 23,5% u pitanju gimnazija.

Grafikon 3. Vaš razred

Grafikon 4. Vaša škola

Tablica 6. Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik

		N	%
Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik, ako da zašto?	da	13	6,7%
	ne	170	87,6%
	možda	11	5,7%
	Ukupno	194	100,0%

Kod pitanja *Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik* može se uočiti porazna statistika kako 6,7% ispitanika navodi da, dok 87,6% ispitanika navodi ne, dok 5,7% ispitanika navodi možda. Mladi ljudi pokazuju slab interes prema nastavničkoj profesiji, "a fluktuacija nastavnika, pogotovo onih atraktivnih i traženih predmeta, kao što su jezici i matematika, je velika" (Kolega, Hrpka i Buljan Flander, 2009:461) a podaci dobiveni iz provedenog istraživanja Jukić i Reić-Ercegovac (2008) ukazuju da više od 50% ispitanika, odnosno budućih učitelja (studenti s učiteljskog studija) status profesije procjenjuje kao loše, odnosno kao lošije nego ikada.

Grafikon 5. Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik

Tablica 7. Motivacija za odabir učiteljske profesije

	N	%
Obrazlaže	52	25,49%
Ne obrazlaže	152	74,51%
Ukupno	204	100%

Nadalje, u tablici 5 prikazani su ostali odgovori ispitanika na otvoreno pitanje *Motivacija za odabir učiteljske profesije*. Iz dobivenih rezultata provedenog istraživanja proizlazi da 74,51% (152) ispitanika ne daje odgovor zašto (ne) želi biti nastavnik dok tek 25,49% (52) daje taj odgovor. Neke od odgovora ćemo navesti:

- *Željela bih učiti drugu djecu jer volim biti u društvu s djecom.*
- *Željela bih, mogla bih naučiti nekoga nečem novom.*
- *Bih ali me ne privlači to. Ako bih bila mislim da je to jedno lijepo zanimanje gdje se u jednu ruku i odgajaju djeca.*
- *Naravno da bih zato jer mi je to san otkad sam bila dijete. Mislim da ću taj san ostvariti i ako se to dogodi nastojat ću ispraviti stvari koje bih mijenjala kod ponašanja mojih profesora.*
- *Sviđa mi se kako učitelji pomažu djeci da nauče nešto novo.*
- *Zato jer bi se ponašala drugačije prema učenicima kao nastavnik nego naši nastavnici, bila bih više u prijateljskim odnosima s njima.*
- *Ne jer je dosadno i loša plaća, pretežak i stresan posao, ne da mi se trpit djecu uvjeti rada i plaća su razočaravajući a i ne vidim se u tom poslu.*
- *Samo profesorica tjelesnog jer volim sport i tjelesni.*
- *Nisam još sigurna. Ima još vremena za razmišljanje.*
- *Ne jer mislim da ne znam dobro sa djecom i ne volim baš učiti.*
- *Ne jer nisam dobra u objašnjavanju gradiva drugima i jer me djeca živciraju.*
- *Ne zato jer je to težak posao i većina učenika bi me mrzila.*
- *Da zato što volim rad s djecom ali ne jer je naporno.*
- *Da jer mislim da je to kvalitetan ali i vrlo naporan posao i jer se čini zanimljivo.*

Na sljedećim će stranicama biti prikazani deskriptivni pokazatelji za: *osobinu organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobinu provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobinu empatičnosti i osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* za svako će pitanje biti prikazane frekvencije i postotci, aritmetička sredina, standardna devijacija, te minimalna i maksimalna vrijednost. Bit će komentirana pitanja kod kojih je zabilježena najmanja i najveća vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika

Tablica 8. Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja

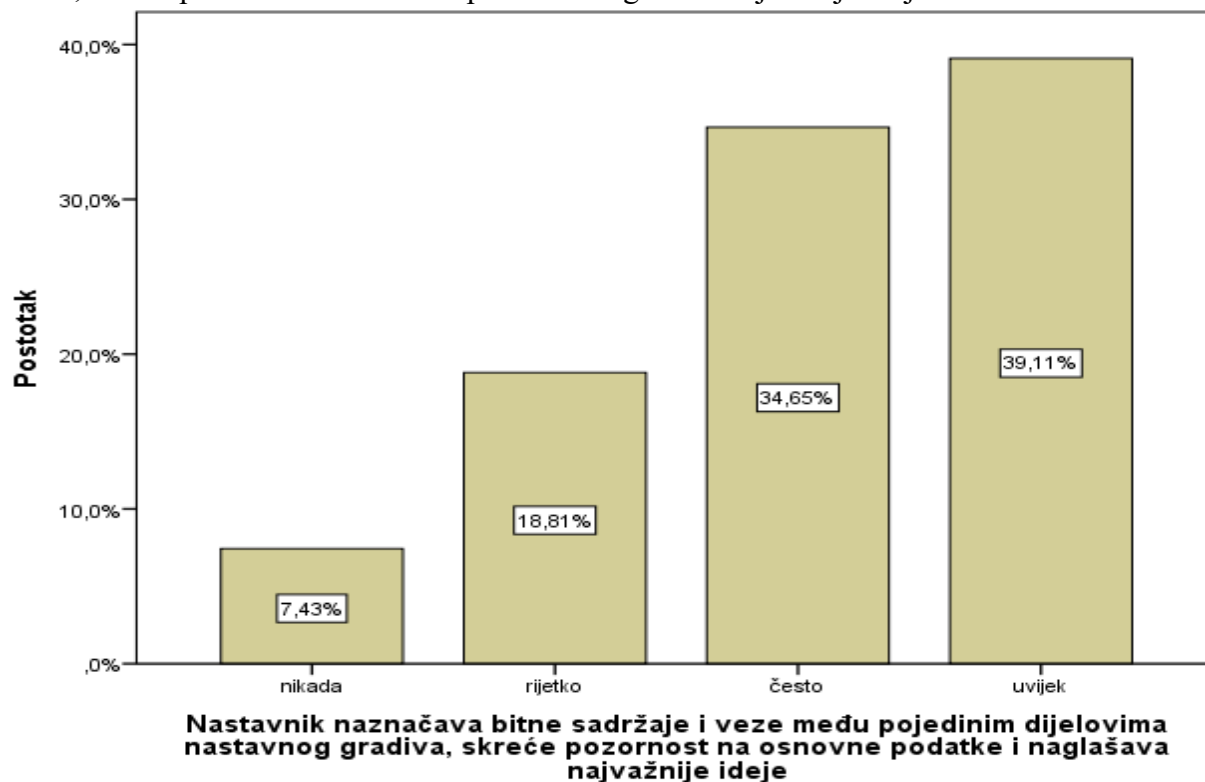
		N	%	\bar{x}	sd
Nastavnikovo je izlaganje jasno, razumljivo i zanimljivo	nikada	26	12,8%		
	rijetko	49	24,1%		
	često	79	38,9%		
	uvijek	49	24,1%		
	Ukupno	203	100,0%	2,74	,97
Nastavnik upoznaje učenike s različitim načinima učenja i organizira učenje tako da učenike osposobljava za samostalno učenje, istraživanje, otkrivanje i rješavanje problema	nikada	29	14,2%		
	rijetko	43	21,1%		
	često	79	38,7%		
	uvijek	53	26,0%		
	Ukupno	204	100,0%	2,76	,99
Nastavnik naglašava bitne sadržaje i veze među pojedinim dijelovima nastavnog gradiva, skreće pozornost na osnovne podatke i naglašava najvažnije ideje	nikada	15	7,4%		
	rijetko	38	18,8%		
	često	70	34,7%		
	uvijek	79	39,1%		
	Ukupno	202	100,0%	3,05	,94
Nastavnik organizira nastavni rad tako da učenici uče s razumijevanjem. Učenje je organizirano pomoću različitih oblika rada i metoda	nikada	30	14,9%		
	rijetko	55	27,2%		
	često	71	35,1%		
	uvijek	46	22,8%		
	Ukupno	202	100,0%	2,66	,99
Nastavnik organizira proces učenja tako da učeniku omogućava razmišljanje o nastavnom gradivu. Nastoji da učenik novo znanje povezuje i primjenjuje s ranije stečenim znanjem i iskustvom	nikada	28	13,9%		
	rijetko	48	23,8%		
	često	62	30,7%		
	uvijek	64	31,7%		
	Ukupno	202	100,0%	2,80	1,04
Nastavnik organizira rad učenika u različitim grupama i	nikada	47	23,4%		
	rijetko	49	24,4%		

pojedinačan samostalni rad s različitim zadacima	često	57	28,4%		
	uvijek	48	23,9%		
	Ukupno	201	100,0%	2,53	1,10

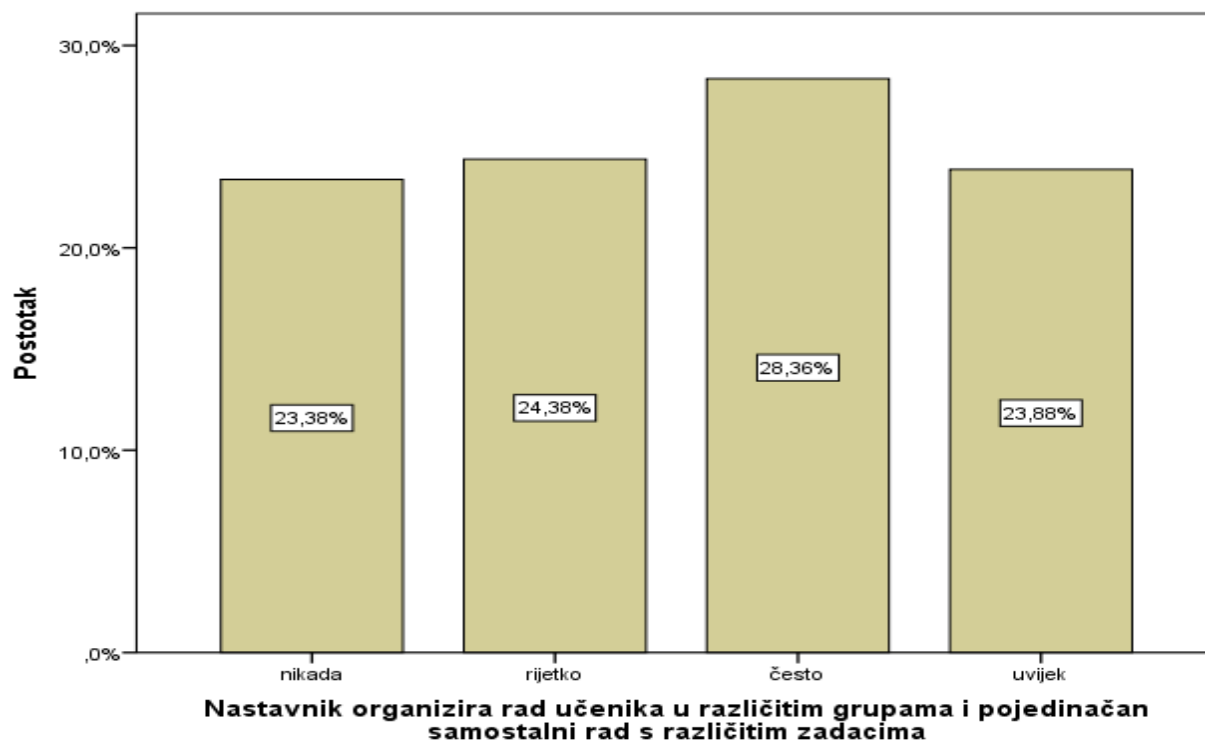
Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik naglašava bitne sadržaje i veze među pojedinim dijelovima nastavnog gradiva, skreće pozornost na osnovne podatke i naglašava najvažnije ideje* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,05 dok standardna devijacija iznosi 0,94.

Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik organizira rad učenika u različitim grupama i pojedinačan samostalni rad s različitim zadacima* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,53 dok standardna devijacija iznosi 1,10.

Grafikon 6. Nastavnik naglašava bitne sadržaje i veze među pojedinim dijelovima nastavnog gradiva, skreće pozornost na osnovne podatke i naglašava najvažnije ideje

Grafikon 7. Nastavnik organizira rad učenika u različitim grupama i pojedinačan samostalni rad s različitim zadacima

Tablica 9. Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja

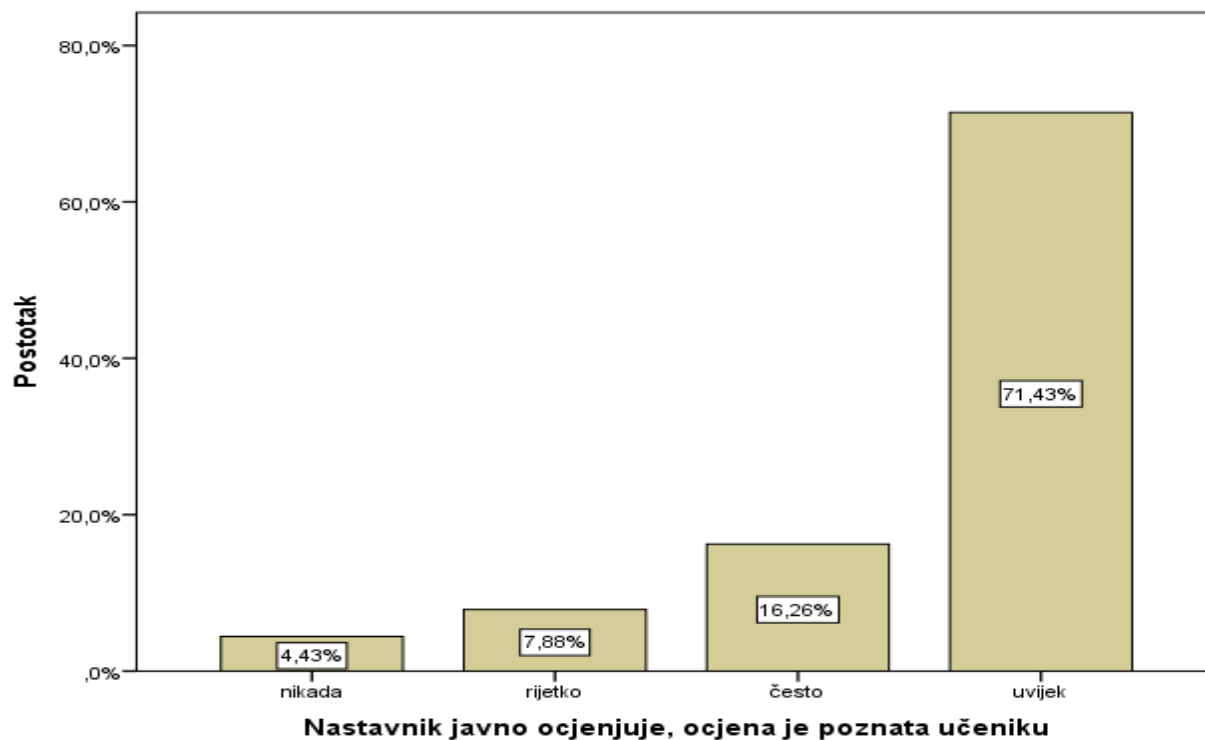
		N	%	\bar{x}	sd
Nastavnik je pravedan i dosljedan u ocjenjivanju. Primjenjuje isti kriterij prema svim učenicima	nikada	24	11,8%		
	rijetko	42	20,6%		
	često	65	31,9%		
	uvijek	73	35,8%		
	Ukupno	204	100,0%	2,92	1,02
Nastavnik javno ocjenjuje, ocjena je poznata učeniku	nikada	9	4,4%		
	rijetko	16	7,9%		
	često	33	16,3%		
	uvijek	145	71,4%		
	Ukupno	203	100,0%	3,55	,82
Nastavnik tijekom školske godine redovito kontrolira i provjerava rad svakog učenika, pa ga može pravilno ocijeniti	nikada	19	9,3%		
	rijetko	45	22,1%		
	često	73	35,8%		
	uvijek	67	32,8%		
	Ukupno	204	100,0%	2,92	,96
Nastavnik postavlja jasna pitanja. Nakon postavljena pitanja, ostavlja dovoljno vremena da bi učenik potpuno odgovorio	nikada	20	9,8%		
	rijetko	64	31,4%		
	često	56	27,5%		
	uvijek	64	31,4%		
	Ukupno	204	100,0%	2,80	,99
Nastavnik daje opširne informacije (objašnjenja) o uspjehu, naglašavajući ispravne odgovore, djelomično točne ili netočne. Ističe što još treba naučiti da bi odgovori bili potpuniji a time ocjena bolja	nikada	29	14,4%		
	rijetko	44	21,8%		
	često	64	31,7%		
	uvijek	65	32,2%		
	Ukupno	202	100,0%	2,82	1,04
Nastavnik osigurava dovoljno vremena da učenik usvoji nastavnu građu, a potom ispituje i ocjenjuje	nikada	36	18,0%		
	rijetko	53	26,5%		
	često	61	30,5%		
	uvijek	50	25,0%		
	Ukupno	200	100,0%	2,63	1,05

Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik javno ocjenjuje, ocjena je poznata učeniku* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,55 dok standardna devijacija iznosi 0,82.

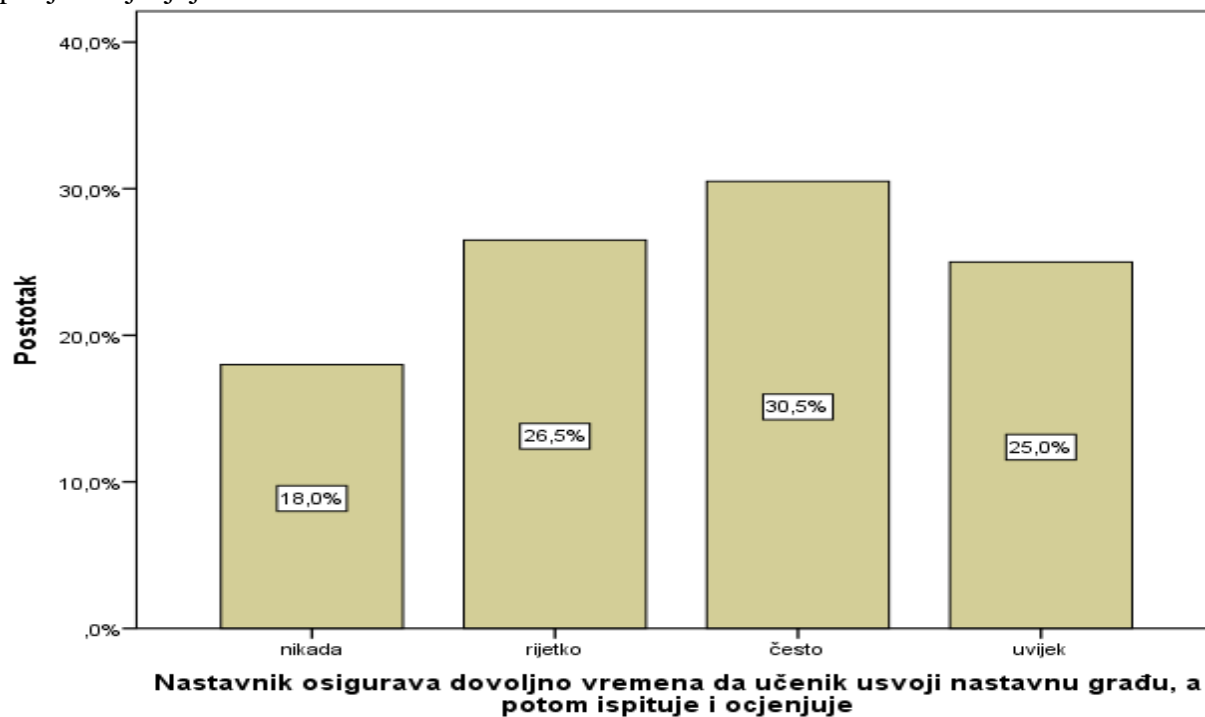
Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik osigurava dovoljno vremena da učenik usvoji nastavnu građu, a potom ispituje i*

ocjenjuje gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,63 dok standardna devijacija iznosi 1,05.

Grafikon 8. Nastavnik javno ocjenjuje, ocjena je poznata učeniku

Grafikon 9. Nastavnik osigurava dovoljno vremena da učenik usvoji nastavnu građu, a potom ispituje i ocjenjuje

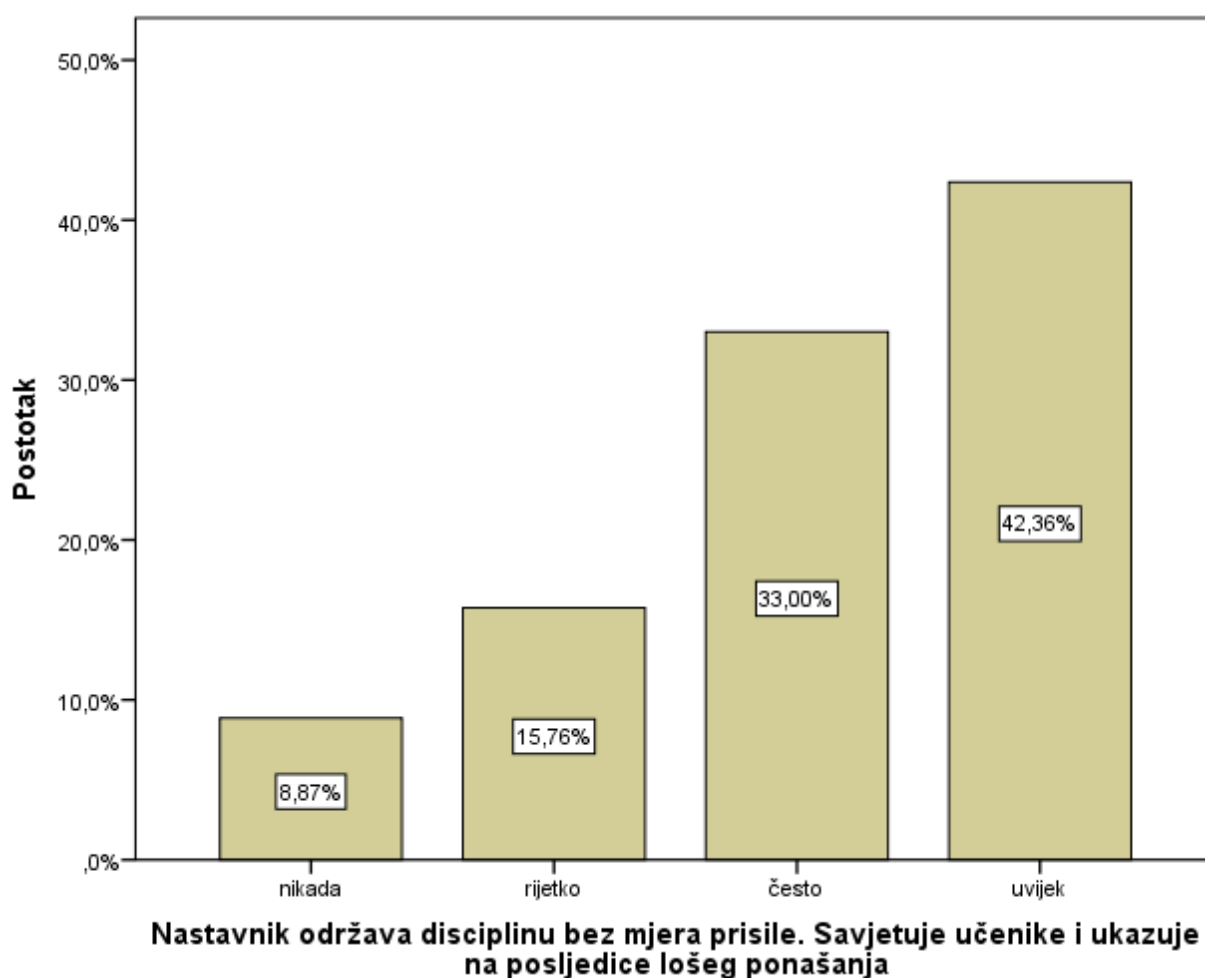
Tablica 10. Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika

		N	%	\bar{x}	sd
Nastavnik je prijazan, blizak i ima jednak osobni odnos prema svim učenicima. Dosljedan je u svim zahtjevima i postupcima	nikada	21	10,3%		
	rijetko	56	27,5%		
	često	67	32,8%		
	uvijek	60	29,4%		
	Ukupno	204		2,81	,97
Nastavnik održava disciplinu bez mjera prisile. Savjetuje učenike i ukazuje na posljedice lošeg ponašanja	nikada	18	8,9%		
	rijetko	32	15,8%		
	često	67	33,0%		
	uvijek	86	42,4%		
	Ukupno	203		3,09	,97
Nastavnik njeguje prijateljske razgovore s učenicima, pa im je omogućeno da postavljaju pitanja, iznose svoje probleme te daju prijedloge i rješenja	nikada	36	17,6%		
	rijetko	40	19,6%		
	često	68	33,3%		
	uvijek	60	29,4%		
	Ukupno	204		2,75	1,07
Nastavnik je strpljiv s učenicima, ima povjerenje u njih, rado odgovara na njihova pitanja i s njima se dogovara	nikada	38	18,8%		
	rijetko	48	23,8%		
	često	55	27,2%		
	uvijek	61	30,2%		
	Ukupno	202		2,69	1,10
Nastavnik potiče prijateljske odnose među učenicima	nikada	35	17,5%		
	rijetko	31	15,5%		
	često	59	29,5%		
	uvijek	75	37,5%		
	Ukupno	200		2,87	1,10
Nastavnik učenika hrabri u njegovu radu i poštuje ga kao ličnost	nikada	44	22,1%		
	rijetko	37	18,6%		
	često	65	32,7%		
	uvijek	53	26,6%		
	Ukupno	199		2,64	1,10

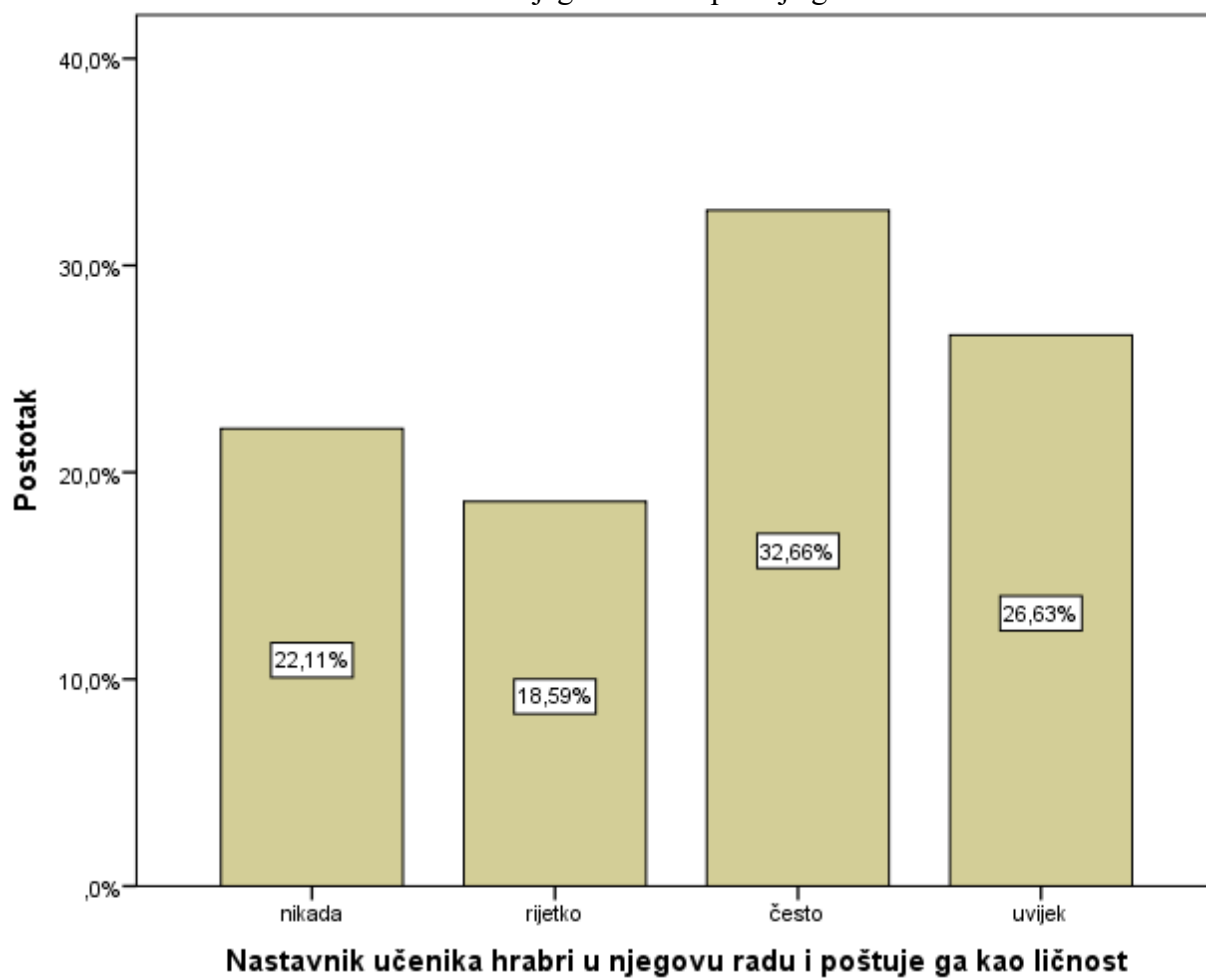
Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik održava disciplinu bez mjera prisile. Savjetuje učenike i ukazuje na posljedice lošeg ponašanja* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,09 dok standardna devijacija iznosi 0,97.

Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik učenika hrabri u njegovu radu i poštuje ga kao ličnost* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,64 dok standardna devijacija iznosi 1,10.

Grafikon 10. Nastavnik održava disciplinu bez mjera prisile. Savjetuje učenike i ukazuje na posljedice lošeg ponašanja

Grafikon 11. Nastavnik učenika hrabri u njegovu radu i poštuje ga kao ličnost

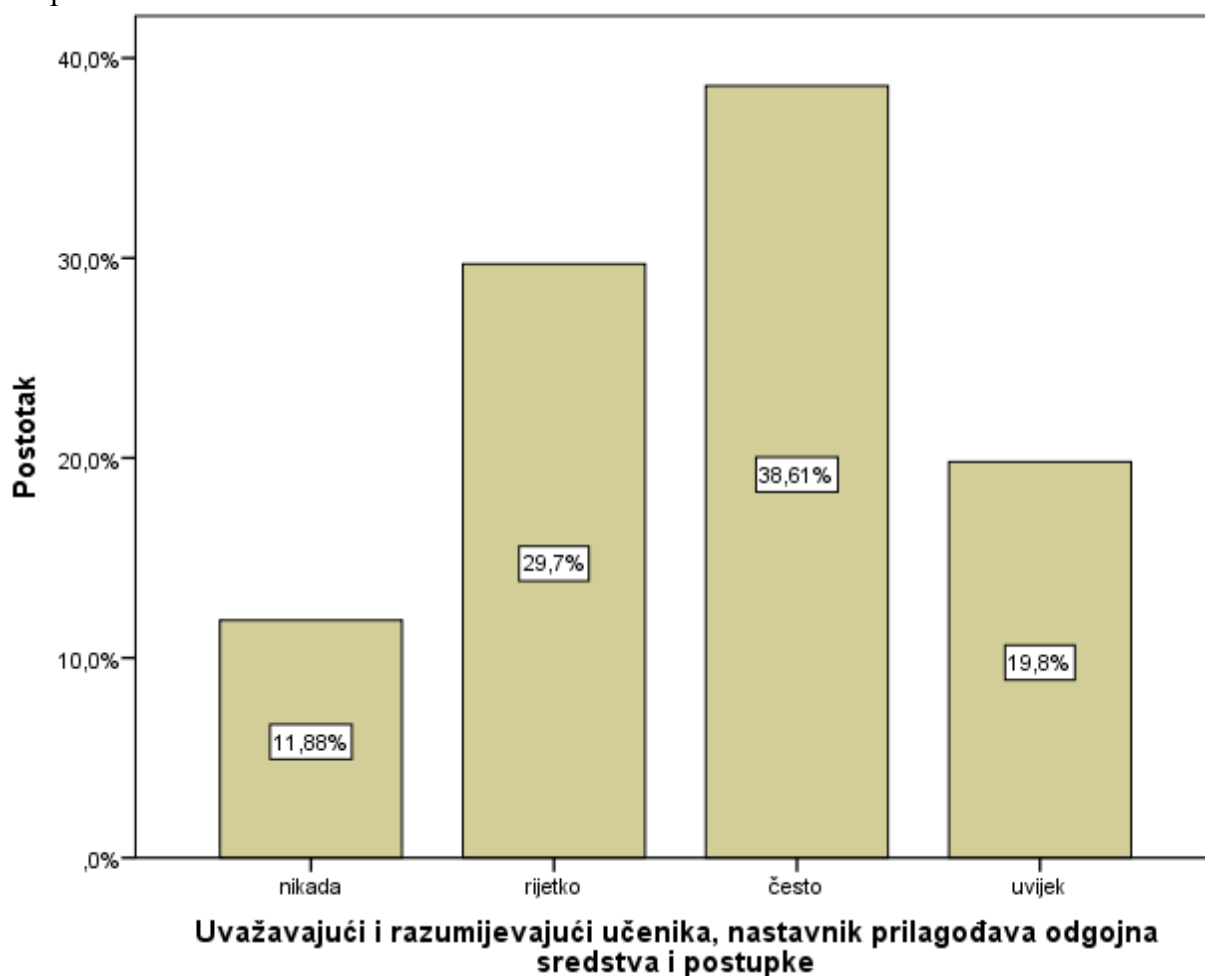
Tablica 11. Osobina empatičnosti

		N	%	\bar{x}	sd
Nastavnik se uživljava u učenikove trenutne osjećaje i iskazuje razumijevanje za njih	nikada	37	18,2%		
	rijetko	63	31,0%		
	često	58	28,6%		
	uvijek	45	22,2%		
	Ukupno	203	100,0%	2,55	1,03
Nastavnik nastoji gledati svijet očima učenika. Shvaća unutarnji njegov svijet te nastoji stvari, ljude i događaje promatrati kao da posjeduje stavove koje učenik ima	nikada	49	24,1%		
	rijetko	59	29,1%		
	često	60	29,6%		
	uvijek	35	17,2%		
	Ukupno	203	100,0%	2,40	1,04
Nastavnik nastoji svojim ponašanjem i govorom pokazati koliko se približio unutarnjem svijetu učenika i daje do znanja u kojoj mjeri „vidi očima učenika“	nikada	49	24,0%		
	rijetko	56	27,5%		
	često	64	31,4%		
	uvijek	35	17,2%		
	Ukupno	204	100,0%	2,42	1,04
Uvažavajući i razumijevajući učenika, nastavnik prilagođava odgojna sredstva i postupke	nikada	24	11,9%		
	rijetko	60	29,7%		
	često	78	38,6%		
	uvijek	40	19,8%		
	Ukupno	202	100,0%	2,66	,93
Nastavnik ohrabruje iznošenje različitih učenikovih mišljenja i doživljava u razrednom razgovoru (diskusiji)	nikada	35	17,7%		
	rijetko	50	25,3%		
	često	65	32,8%		
	uvijek	48	24,2%		
	Ukupno	198	100,0%	2,64	1,04
Nastavnik upoznavanjem unutarnjeg svijeta učenika, njegovih sposobnosti (mogućnosti) iskazuje uvjerenje i očekivanje učenikova uspjeha	nikada	32	15,9%		
	rijetko	57	28,4%		
	često	69	34,3%		
	uvijek	43	21,4%		
	Ukupno	201	100,0%	2,61	,99

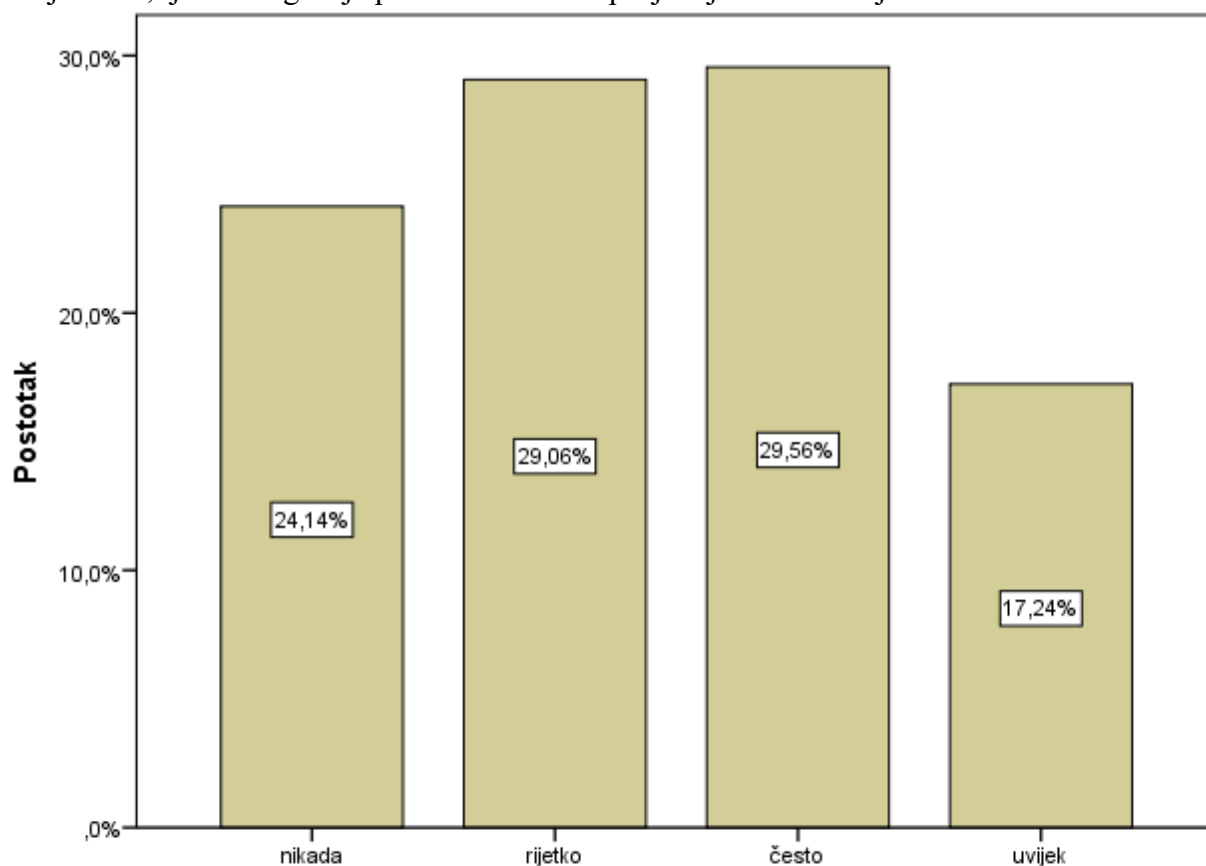
Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *uvažavajući i razumijevajući učenika, nastavnik prilagođava odgojna sredstva i postupke* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,66 dok standardna devijacija iznosi 0,93.

Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik nastoji gledati svijet očima učenika. Shvaća unutarnji njegov svijet te nastoji stvari, ljude i događaje promatrati kao da posjeduje stavove koje učenik ima* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,40 dok standardna devijacija iznosi 1,04.

Grafikon 12. Uvažavajući i razumijevajući učenika, nastavnik prilagođava odgojna sredstva i postupke

Grafikon 13. Nastavnik nastoji gledati svijet očima učenika. Shvaća unutarnji njegov svijet te nastoji stvari, ljude i događaje promatrati kao da posjeduje stavove koje učenik ima

Nastavnik nastoji gledati svijet očima učenika. Shvaća unutarnji njegov svijet te nastoji stvari, ljude i događaje promatrati kao da posjeduje stavove koje učenik ima

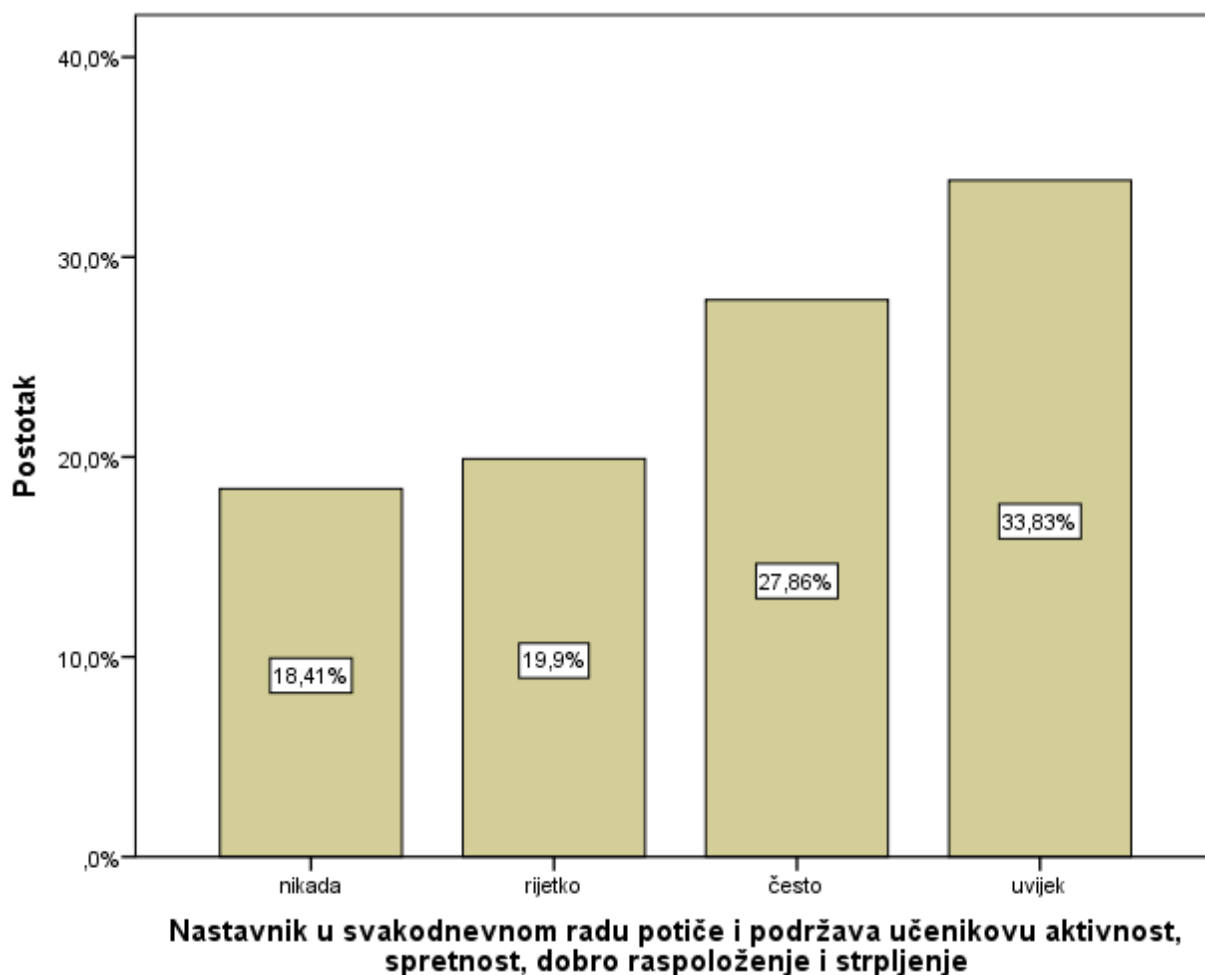
Tablica 12. Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu

		N	%	\bar{x}	sd
Nastavnik potiče učenikovu dosljednost i maštu te različite načine rješavanja problema u nastavi	nikada	33	16,3%		
	rijetko	52	25,7%		
	često	63	31,2%		
	uvijek	54	26,7%		
	Ukupno	202	100,0%	2,68	1,04
Nastavnik potiče inicijativu učenika i podržava njihove neobične orginalne ideje	nikada	40	19,6%		
	rijetko	61	29,9%		
	često	65	31,9%		
	uvijek	38	18,6%		
	Ukupno	204	100,0%	2,50	1,01
Nastavnik potiče znatiželju i zanimanje učenika za nastavu svoga predmeta, pokazujući važnost predmeta u svakodnevnom životu	nikada	43	21,2%		
	rijetko	43	21,2%		
	često	61	30,0%		
	uvijek	56	27,6%		
	Ukupno	203	100,0%	2,64	1,10
Nastavnik podržava učenikov smisao za humor, dosjetke i šale	nikada	51	25,2%		
	rijetko	46	22,8%		
	često	48	23,8%		
	uvijek	57	28,2%		
	Ukupno	202	100,0%	2,55	1,15
Nastavnik u svakodnevnom radu potiče i podržava učenikovu aktivnost, spretnost, dobro raspoloženje i strpljenje	nikada	37	18,4%		
	rijetko	40	19,9%		
	često	56	27,9%		
	uvijek	68	33,8%		
	Ukupno	201	100,0%	2,77	1,11
Nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.	nikada	77	38,1%		
	rijetko	54	26,7%		
	često	37	18,3%		
	uvijek	34	16,8%		
	Ukupno	202	100,0%	2,14	1,11

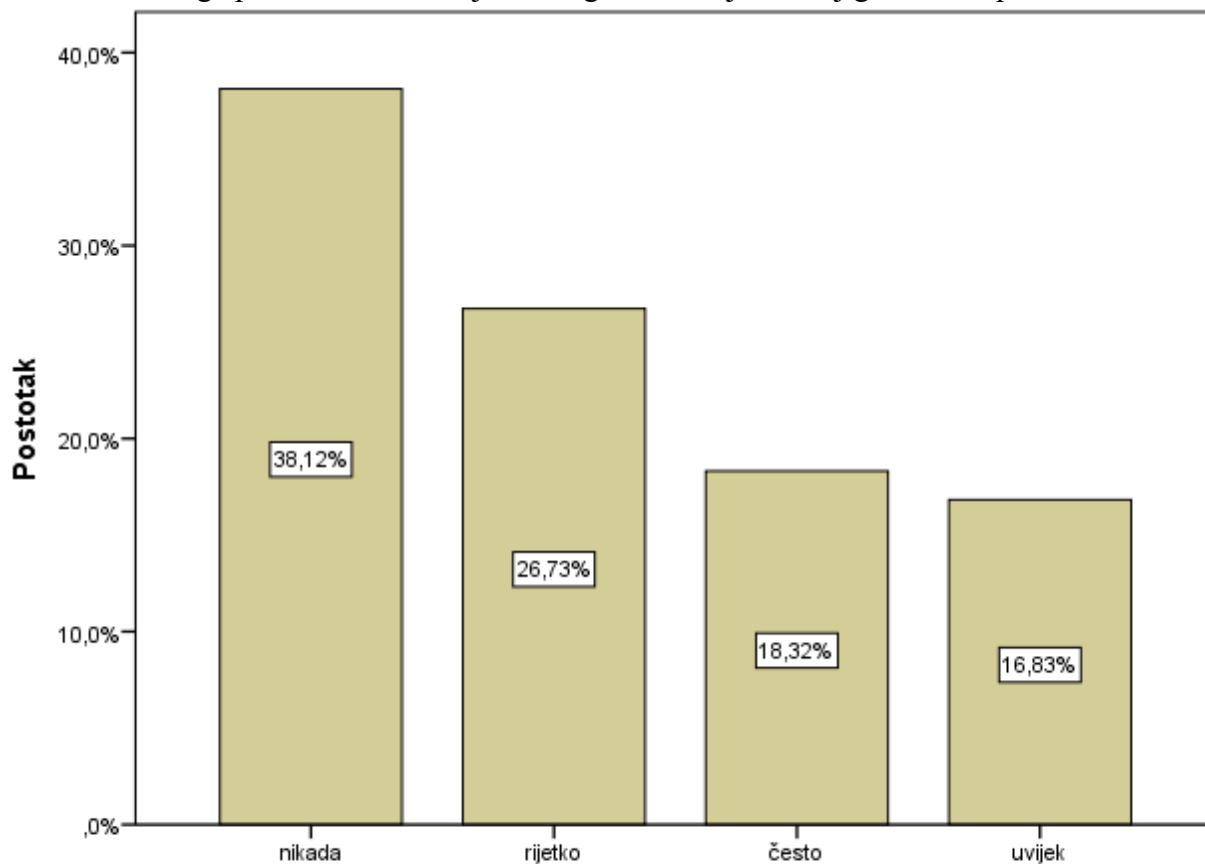
Najviša vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik u svakodnevnom radu potiče i podržava učenikovu aktivnost, spretnost, dobro raspoloženje i strpljenje* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,77 dok standardna devijacija iznosi 1,11.

Najniža vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika zabilježena je za pitanje *nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,14 dok standardna devijacija iznosi 1,11.

Grafikon 14. Nastavnik u svakodnevnom radu potiče i podržava učenikovu aktivnost, spretnost, dobro raspoloženje i strpljenje

Grafikon 15. Nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.

Nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.

6.2. Pearsonov koeficijent korelacije

Kako bismo bolje ispitali odnose između promatranih varijabli provest ćemo Pearsonov koeficijent korelacije između slijedećih osobina: *osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobine provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobine uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobine empatičnosti te osobine poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu.*

Pearsonovom korelacijom izražavamo međusobnu povezanost dvije varijable. Vrijednost ovog testa kreće se u intervalu $-1 \leq r \leq +1$ pri čemu – predznak korelacije označava negativnu (obrnutu) korelaciju, dok + predznak označava pozitivnu korelaciju. Što je vrijednost Pearsonovog koeficijenta korelacije veća kažemo da je korelacija između varijabli jača (značajnija).

Također se obično uzima u obzir i ovo:

$r > 0,80$ radi se o jakoj pozitivnoj korelaciji

$0,5 < r \leq 0,80$, radi se o srednje jakoj pozitivnoj korelaciji

$0 < r \leq 0,5$, radi se o slaboj pozitivnoj korelaciji

Za potrebe istraživanja komentirati ćemo koeficijente korelacije veće od 0,5, $r > 0,5$.

Tablica 13. Pearsonov koeficijent korelacije

		Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	Osobina empatičnosti	Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	r	1	,842**	,827**	,818**	,879**
	p		,000	,000	,000	,000
	N	197	194	191	191	195
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	r	,842**	1	,850**	,844**	,828**
	p	,000		,000	,000	,000
	N	194	199	192	192	196
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	r	,827**	,850**	1	,881**	,858**
	p	,000	,000		,000	,000
	N	191	192	195	188	192
Osobina empatičnosti	r	,818**	,844**	,881**	1	,875**
	p	,000	,000	,000		,000
	N	191	192	188	195	193
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	r	,879**	,828**	,858**	,875**	1
	p	,000	,000	,000	,000	
	N	195	196	192	193	199

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Provedena su dva testa prvi je Pearsonov koeficijent korelacije; on se kreće u intervalu $-1 < r < 1$. Iz Tablice 13 možemo iščitati kako je razina korelacije između svih navedenih kategorija pozitivna s vrijednošću većom od 0,5, te je značajna s razinom pouzdanosti od 99%, dakle može se zaključiti kako se radi o korelaciji srednjeg do jakog intenziteta kad su u pitanju sve promatrane varijable, najveću razinu korelaciju bilježimo između *osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* i *osobina empatičnosti* ($r=0,881$; $p<0,00$), zatim između *osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja* i *osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* ($r=0,879$; $p<0,01$).

Dakle iz navedenog proizlazi da je razina povezanosti između svih pet osobina pozitivna što znači da kod promatranih ispitanika za sve postoji povezanost odnosno da ispitanici daju vrlo slične ocjene za sve navedene promatrane osobine. Također možemo vidjeti da je vrlo visok intenzitet povezanosti između *osobine uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* i *osobine empatičnosti* te između *osobine organiziranja*

aktivnog stjecanja znanja i osobine poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu što znači da su odgovori ispitanika na pitanja za te osobine vrlo slični.

6.3. Testiranje razlike putem t-testa

Na sljedećim će stranicama biti provedeno testiranje putem t-testa kako bi se ustanovilo postoji li razlika kod promatranih osobina: *osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobina empatičnosti i osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* s obzirom na spol ispitanika i promatranu školu koju pohađaju.

Tablica 14. Grupna statistika u odnosu na spol

	Vaš spol	N	\bar{x}	Sd	Std. greška sredine
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	muški	91	2,8810	,72788	,07630
	ženski	106	2,6415	,84572	,08214
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	muški	92	3,0362	,68688	,07161
	ženski	107	2,8707	,79809	,07715
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	muški	90	2,9278	,75742	,07984
	ženski	105	2,7095	,93342	,09109
Osobina empatičnosti	muški	89	2,6891	,77124	,08175
	ženski	106	2,3915	,89975	,08739
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	muški	92	2,7192	,75550	,07877
	ženski	107	2,3816	,90132	,08713

Tablica 15. t-test u odnosu na spol

		Levenov test jednakosti varijanci		t-test		
		F	Sig.	t	df	Sig. (dvostrana)
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	Jednake varijance pretpostavljene	5,605	,019	2,112	195	,036
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			2,136	194,998	,034
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	Jednake varijance pretpostavljene	3,852	,051	1,555	197	,122
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			1,572	196,999	,117
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	Jednake varijance pretpostavljene	11,736	,001	1,773	193	,078
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			1,802	192,448	,073
Osobina empatičnosti	Jednake varijance pretpostavljene	6,721	,010	2,454	193	,015
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			2,487	192,910	,014
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	Jednake varijance pretpostavljene	7,548	,007	2,836	197	,005
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			2,874	196,881	,004

Pogleda li se tablica 15 može se uočiti kako značajnost testa iznosi manje od 5% za pojedine varijable ($p < 0,05$), dakle postoji statistički značajna razlika između odgovora ispitanika za *osobinu organiziranja aktivnog stjecanja znanja*, *osobinu empatičnosti* te *osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* s obzirom na spol ispitanika. Pri tome se u Tablici 14 može uočiti kako je aritmetička sredina odgovora uvijek veća za ispitanike muškog spola, što znači da su za promatrane osobine odgovori muških ispitanika značajno viši u odnosu na ispitanike ženskog spola.

U Tablici 15 se može vidjeti da je za *osobinu organiziranja aktivnog stjecanja znanja*, *osobinu empatičnosti* te *osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* uočena statistički značajna razlika s obzirom na spol tj. dječaci su od djevojčica i obratno davali druge vrijednosti odgovora. U tablici 14 možemo vidjeti gdje se te razlike očituju a to je u aritmetičkoj sredini (srednji odgovor) pa tako *osobina empatičnosti* za muške ispitanike u prosjeku iznosi 2,68 dok za ženske ispitanice u prosjeku iznosi 2,39 što znači su da muški ispitanici imali značajno veću vrijednost odgovora za empatičnost u odnosu na ženske ispitanice, isto je i za *osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* gdje odgovori muških ispitanika u prosjeku iznose 2,71 dok odgovori ženskih ispitanica u prosjeku iznose 2,38 što znači su da muški ispitanici imali značajno veću vrijednost odgovora za poticanje učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu u odnosu na ženske ispitanice. Što se tiče *osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja* odgovori muških ispitanika u prosjeku iznose 2,88 dok odgovori ženskih ispitanica u prosjeku iznose 2,64 što znači da su muški ispitanici imali značajno veću vrijednost odgovora za organiziranje aktivnog stjecanja znanja u odnosu na ženske ispitanice. Dakle, za ove osobine odgovori dječaka i djevojčica su značajno različiti, dok su za osobinu provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja i osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika odgovori dječaka i djevojčica poprilično slični.

Tablica 16. Grupna statistika osnovne i srednjih škola

	Škola	N	\bar{x}	Sd	Std. greška sredine
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	osnovna	43	2,6705	,93752	,14297
	srednja	154	2,7749	,75972	,06122
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	osnovna	43	2,7907	,96574	,14727
	srednja	156	2,9904	,67819	,05430
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	osnovna	40	2,7167	,98363	,15553
	srednja	155	2,8344	,82888	,06658
Osobina empatičnosti	osnovna	42	2,4683	,94657	,14606
	srednja	153	2,5436	,82999	,06710
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	osnovna	42	2,4365	,92610	,14290
	srednja	157	2,5648	,83198	,06640

Tablica 17. t-test osnovne i srednjih škola

		Levenov test jednakosti varijanci		t-test		
		F	Sig.	t	df	Sig. (dvostrana)
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	Jednake varijance pretpostavljene	5,680	,018	-,755	195	,451
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,671	58,276	,505
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	Jednake varijance pretpostavljene	10,158	,002	-1,548	197	,123
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-1,272	53,924	,209
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	Jednake varijance pretpostavljene	3,249	,073	-,770	193	,442
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,696	54,143	,489
Osobina empatičnosti	Jednake varijance pretpostavljene	1,187	,277	-,505	193	,614
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,469	59,419	,641
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	Jednake varijance pretpostavljene	,140	,709	-,866	197	,388
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,814	59,881	,419

Nadalje, pogleda li se u Tablici 17 vrijednost značajnosti za razliku između *osnovne i srednje škole* može se uočiti kako značajnost testa iznosi više od 5%, $p > 0,05$ u svim promatranim slučajevima, te se stoga može konstatirati kako *promatrane škole* nemaju značajnu ulogu kod odgovora ispitanika na navedene osobine. Dakle možemo utvrditi da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između učenika

osnovne i srednjih škola tj. učenici osnovne i srednjih škola su davali slične vrijednosti odgovora za sve navedene osobine.

Tablica 18. Grupna statistika gimnazije i strukovnih škola

	Škola	N	\bar{x}	Sd	Std. greška sredine
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	strukovne škole	106	2,7500	,75567	,07340
	gimnazija	48	2,8299	,77375	,11168
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	strukovne škole	108	2,9630	,67608	,06506
	gimnazija	48	3,0521	,68603	,09902
Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	strukovne škole	107	2,7430	,82869	,08011
	gimnazija	48	3,0382	,80059	,11556
Osobina empatičnosti	strukovne škole	108	2,4691	,82067	,07897
	gimnazija	45	2,7222	,83409	,12434
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	strukovne škole	109	2,4924	,82974	,07947
	gimnazija	48	2,7292	,82200	,11865

Tablica 19. t-test gimnazije i strukovnih škola

		Levenov test jednakosti varijanci		t-test		
		F	Sig.	t	df	Sig. (dvostrana)
Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja	Jednake varijance pretpostavljene	,035	,852	-,603	152	,547
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,598	88,941	,552
Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja	Jednake varijance pretpostavljene	,295	,588	-,756	154	,451
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-,752	89,044	,454

Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika	Jednake varijance pretpostavljene	,415	,520	-2,072	153	,040
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-2,099	93,464	,038
Osobina empatičnosti	Jednake varijance pretpostavljene	,008	,930	-1,730	151	,086
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-1,718	81,221	,090
Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu	Jednake varijance pretpostavljene	,026	,873	-1,652	155	,101
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-1,658	90,694	,101

Pogleda li se u Tablici 19 vrijednost značajnosti za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* može se uočiti kako značajnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,040$, dakle može se reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* s obzirom na ispitanike koji pohađaju strukovne škole i gimnaziju. Pri tome se u Tablici 18 može uočiti kako je aritmetička sredina odgovora veća za ispitanike koji pohađaju gimnaziju u odnosu na ispitanike koji pohađaju strukovne škole.

U Tablici 19 se može vidjeti da je za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* uočena statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između učenika strukovnog usmjerenja i općeg (gimnazijskog) tj. „strukovnjaci“ su za razliku od gimnazijalaca i obratno davali druge vrijednosti odgovora. U Tablici 18 možemo vidjeti gdje se te razlike očituju a to je u aritmetičkoj sredini (srednji odgovor) pa tako za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* odgovori „strukovnjaka“ u prosjeku iznose 2,74 dok odgovori gimnazijalaca u prosjeku iznose 3,03 što znači su da gimnazijalci imali značajno veću vrijednost odgovora za uspostavljanje međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika u odnosu na „strukovnjake“. Dakle, za ovu osobinu odgovori ispitanika između „strukovnjaka“ i gimnazijalaca su značajno različiti, dok su za osobinu organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobinu provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobinu empatičnosti te osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu odgovori „strukovnjaka“ i gimnazijalaca poprilično slični.

7. INTERPRETACIJA

7.1. Verifikacija hipoteza

7.1.1. Prva hipoteza

Prva postavljena hipoteza istraživanja prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između dječaka i djevojčica ne može se smatrati potvrđenom zato jer je utvrđena t-testom statistički značajna razlika između odgovora ispitanika za kategorije: *osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobina empatičnosti te osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* pri čemu je aritmetička sredina odgovora uvijek veća za ispitanike muškog spola.

Relja (2006) u svom istraživanju provedenom u osnovnoj školi u četvrtom i sedmom razredu također dolazi do zaključaka da dječaci i djevojčice donose različita stajališta o nekim pitanjima kako se osjećaju u školi. O pitanju da li voliš ići u školu od ukupnog broja učenika vidljivo je da neznatno veći broj djevojčica od dječaka voli ići u školu. Vidljivo je da više dječaka nego djevojčica ne voli ići u školu (18% dječaka i 8% djevojčica). O pitanju kako se najčešće osjećaš u školi u četvrtom razredu dječaci su u većini zadovoljni i napeti, dok se djevojčice osjećaju zadovoljno i odlično. U sedmom razredu većina se dječaka osjeća opušteno i napeto, dok se djevojčice osjećaju većinom odlično ili napeto. Vidljivo je da više dječaka nego djevojčica izražava negativne emocije u svezi sa školom u oba razreda. O pitanju na kojim se satima najbolje osjećaš prema spolu vidljiva je razlika što više djevojčica navodi da se osjeća lijepo na više predmeta. O pitanju što ti se najviše sviđa u školi kod oba odgovora postoji razlika u odgovorima prema spolu, tj. djevojčicama se više sviđaju druženja u školi, dok se dječacima više sviđaju odmori.

Iz ovog istraživanja percepcije stavova učenika proizlazi da bi nastavnici trebali više iskazivati razumijevanje za učenike i ohrabrivati ih u iznošenju različitih mišljenja u razrednoj diskusiji a ujedno poticati znatiželju i zanimanje učenika pokazujući im važnost predmeta u svakodnevnom životu.

7.1.2. Druga hipoteza

Druga hipoteza prema kojoj postoji statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između učenika osnovne i srednjih škola te između učenika općeg i strukovnog usmjerenja ne može se smatrati u potpunosti potvrđenom zato jer t –testom nije potvrđena statistički značajna razlika u procjeni pedagoških osobina nastavnika između učenika osnovne i srednjih škola dok postoji statistički značajna s obzirom na ispitanike koji pohađaju strukovne škole i gimnaziju a razlika je za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika*. Važno je za konstatirati da je aritmetička sredina odgovora veća za ispitanike koji pohađaju gimnaziju u odnosu na ispitanike koji pohađaju strukovne škole.

Läänemets i sur. (2012) u svom su istraživanju ispitivali dvije skupine učenika o dobrim nastavnicima. Mlađi učenici (13-15 godina) i stariji učenici (16-19) su kroz esejski tip opisivali dvije do tri najvažnije osobine nastavnika. Mlađi učenici su opisivali svoje nastavnike kroz aktivnosti, najčešće negativnim rečenicama dok su stariji učenici opisivali profesionalne vještine dobrih nastavnika. Autori istraživanja su dobivene odgovore klasificirali u tri kategorije:

1. *Nastavnik kao osoba* –Stariji učenici žele nastavnike sa širokim obrazovnim obzorima dok mlađi očekuju ljubazne, drage i stroge nastavnike.
2. *Nastavnik kao vješt profesionalac* – Motivirajući učenike stvara prijateljsku atmosferu pa time učenje čini zanimljivijim, uzbudljivijim i raznolikim.
3. *Nastavnik kao etička osoba i etički profesionalac* – to je osoba koja svim učenicima obraća jednaku pažnju bez obzira na njihov uspjeh ili socijalni status.

Vlad i Ciascai (2014) su proveli istraživanje gdje su učenici i studenti procijenili važne karakteristike nastavnika. Učenici i studenti su dobili 40 izjava o idealnom nastavniku koje su trebali rangirati. Mlađi učenici više cijene osobine poput spola, izgleda, glasa, starosti, dok studenti od tih osobina jedino važnost daju umirujućem glasu. Razlika između studenata i učenika jer što studenti smatraju da profesori ne bi trebali pokazivati svoju nadmoć i ne bi trebali dopuštati varanje na ispitu, dok je srednjoškolcima u manjem broju stalo do pokazivanja moći, ali bi više htjeli da im nastavnici dopuštaju varanje na ispitu.

Iz navedenog se može zaključiti da učenici prepoznaju pozitivne osobine nastavnika ali ih u skaliranju na drugi način detektiraju i daju im neki svoj redoslijed po važnosti zato je vrlo važno posebice u današnje vrijeme koje je obilježeno brzim društvenim, znanstvenim i tehnološkim promjenama poticati nastavnike za unaprjeđenje svojih pozitivnih osobina kako bi učiteljska profesija koja je od temeljne važnosti za društvo bila pokretač u stvaranju motivacije i razvijanju želje za što uspješnijim procesom odgoja i obrazovanja.

7.1.3. Ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja

Prilikom pisanja ovog rada uočena su neka metodološka ograničenja, stoga se za buduća istraživanja preporučuje sljedeće:

- U istraživanje uključiti veći broj učenika, odnosno provesti istraživanje i u drugim školama kako bi se na većem uzorku dobili vjerodostojniji podaci na temelju kojih bi se mogli donositi zaključci i preporuke
- Budući da su učenici u ovom istraživanju izvršili procjenu, bilo bi korisno da se u istraživanje uključe i ravnatelji i stručni suradnici kako bi izvršili procjenu pozitivnih osobina nastavnika kroz evaluaciju nastavnikovog rada
- U istraživanje uključiti i same nastavnike kako bi izvršili samoprocjenu svojih osobina na svakom području.

7.1.4. Implikacije za praksu

Iz rezultata koji su proizašli na temelju ovog istraživanja, može se zaključiti da pedagoški odnos koji se ostvaruje između učenika i nastavnika tijekom školovanja može značajno utjecati na konačne rezultate odgojno-obrazovnog procesa. Danas su potrebni nastavnici koji znaju pristupiti, imaju razumijevanja za individualne potrebe učenika, koji ih znaju motivirati i ukazati na dobrobiti i prednosti rada, znanja i učenja. Jedna od najvažnijih odrednica koje razlikuju uspješnije od neuspješnijih nastavnike su njihove osobine. One u velikoj mjeri mogu uvjetovati na koji način i s koliko osjećaja pojedini nastavnik pristupa svojim učenicima. Učenici su pozitivno procijenili osobine nastavnika što možemo vidjeti u Tablicama 8-12 ali su ih ocijenili relativno niskim ocjenama. Prosječna vrijednost odgovora ispitanika za osobinu

organiziranja aktivnog stjecanja znanja je ($x=2,75$), osobinu provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja ($x=2,94$), osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika ($x=2,80$), osobinu empatičnosti ($x=2,54$) te osobinu poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu ($x=2,54$). Učenici više vole nastavnike koji posjeduju ljudske osobine kao što su: ljubaznost, veselost, prirodnost, dobro raspoloženje i osobine koje se odnose na stav prema disciplini: fer, postojan, nepristran te fizičke osobine: dobar vanjski izgled, prijatan glas, opća privlačnost te nastavne osobine: pomaže učenicima i postupa u interesu učenika. Što se tiče osobina nastavnika koje učenici ocjenjuju negativnim su: udaljavanje od teme, poštapalice, nervozni pokreti, ironija, monotonija i uobraženost nastavnika.

Dakle, kako bi školovanje bilo što ugodniji proces, svi koji su uključeni od nastavnika, učenika, roditelja te stručnih suradnika trebaju se potruditi. Stručni suradnici školskih ustanova mogli bi provođenjem radionica o (samo)vrednovanju osobina poboljšati odnose nastavnika u zbornici i u učionici. Pritom potrebno je imati mladu generaciju koja poznaje vrijednost znanja i koja je voljna uvijek nešto novo otkrivati i napredovati. Kao primjer dobre provedbe o (samo)vrednovanju, može se upravo navesti škola u kojoj je provedeno ovo istraživanje. Naime, Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar na svojim mrežnim stranicama je stavila plan samovrednovanja kroz prioriteta područja.⁷

⁷ **Prioritetno područje 6:** U tom pogledu postavljen je cilj za slijedeću školsku godinu da se u cijelosti provede postupak samovrednovanja u skladu s programom e-kvalitete što, između ostalog znači i provođenje:

- anketiranja učenika i roditelja o zadovoljstvu „našim“ radom - (učenike jesmo, a u idućoj godini ćemo svakako i roditelje),
- anketiranja nastavnika, članova Školskog odbora i poduzetnika o zadovoljstvu „našim“ radom – (proveli smo anketiranje nastavnika, a u ovoj ćemo svakako i članove Školskog odbora te pojedine poduzetnike),
- praćenje rada nastavnika tijekom nastave, kako od strane ravnatelja i pedagoginje, tako i nastavnika međusobno. Svakako ćemo ove školske godine to odraditi.

http://www.ss-strukovna-vvlatkovic-zd.skole.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=195&Itemid=317

8. ZAKLJUČAK

U radu se nastojalo ispitati i analizirati stavove učenika o njihovoj procjeni pedagoških osobina nastavnika, *osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobine provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja, osobine uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika, osobine empatičnosti i osobine poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu*, te utvrditi postoji li razlika procjene osobina među spolovima, među učenicima osnovne i srednjih škola te u odnosu učenika općeg i strukovnog usmjerenja.

Provedbom istraživanja i obradom rezultata može se konstatirati kako je uočena visoka razina korelacije između svih navedenih osobina, korelacija je pozitivna s vrijednošću većom od 0,5, te značajna s razinom pouzdanosti od 99%, nadalje utvrđena je razlika između odgovora ispitanika za kategorije: *osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja, osobina empatičnosti i osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu* s obzirom na spol ispitanika pri čemu je aritmetička sredina odgovora uvijek veća za ispitanike muškog spola. Nadalje nije utvrđena značajna razlika procjene osobina među učenicima osnovne i srednjih škola ali je utvrđena značajna razlika za *osobinu uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika* s obzirom na ispitanike koji pohađaju strukovne škole i gimnaziju a aritmetička sredina odgovora je veća za ispitanike koji pohađaju gimnaziju u odnosu na ispitanike koji pohađaju strukovne škole.

Dakle, nastavnici bi trebali više iskazivati razumijevanje za učenike i ohrabrivati ih u iznošenju različitih mišljenja u razrednoj diskusiji a ujedno poticati znatiželju i zanimanje učenika pokazujući im važnost predmeta u svakodnevnom životu a posebno u današnje vrijeme koje je obilježeno brzim društvenim, znanstvenim i tehnološkim promjenama trebalo bi poticati nastavnike za unaprjeđenje svojih pozitivnih osobina kako bi učiteljska profesija koja je od temeljne važnosti za društvo bila pokretač u stvaranju motivacije i razvijanju želje za što uspješnijim procesom odgoja i obrazovanja.

9. LITERATURA

1. Açıkgöz, F. (2005). A Study on Teacher Characteristics and their Effects on Students Attitudes. *The Reading Matrix*, 5 (2), 103 – 115.
2. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber.
3. Antić, S. (2000.). *Rječnik suvremenog obrazovanja*. Zagreb: Hrvatski pedagoški književni zbor.
4. Baloban, S. (1996). Moralno-etički izazovi i dileme suvremenog učitelja. U: Vrgoč, H. *Pedagogija i hrvatsko školstvo: jučer i danas, za sutra*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
5. Bašić, S. (2009). *Nastavni stil ili način uspostavljanja autoriteta*. URL: www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nastavni_stil.doc, posjećeno 10.04.2018.
6. Biondić, I. (1994). *Raspuća hrvatskog učiteljstva (od sekularizma do boljševizma)*. Zagreb: Hrvatska akademija odgojnih znanosti.
7. Bognar, B. (2016). Theoretical backgrounds of e-learning. *Croatian Journal of Education*, 18(1), 225-256.
8. Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Brust Nemet, M. (2013). Pedagoške kompetencije učitelja u sukonstruktiji nastave. *Život i škola*, br. 30 (2/2013.), god. 59., str. 79.-95.
10. Cindrić, M. (1995). *Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj*. Velika Gorica-Zagreb: Persona.
11. Cindrić, M. (2003). Učiteljska profesija u svijetu promjena. U: Vrgoč, H. *Promjenama do uspješnog učenja i kvalitetne škole*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
12. Čudina-Obradović, M. (1996.). *Psihologija učenja i nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
13. Drobot, L., Rošu, M. (2012). Teachers' Leadership Style In The Classroom And Their Impact Upon High School Students. *Scientific Research & Education in the Air Force, 1*.
14. Drvodelić, M., Rajić, V. (2011). Prospective primary school teacher views on personal and professional qualities. *Practice and Theory in Systems of Education*, 6 (1), 47-56.

15. Đigić, G. (2013). *Ličnost nastavnika i stilovi upravljanja razredom*. Doktorska disertacija. Niš. URL: <https://fedorani.ni.ac.rs/fedora/get/o:812/bdef:Content/get>, posjećeno 19.03.2018.
16. Đorđević, B., Đorđević, J. (1988). *Učenici o svojstvima nastavnika*. Beograd: Prosveta.
17. Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, Vol.65, No.4.
18. Franković, D. (ur.)(1958). *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
19. Glasser, W. (1994). *Kvalitetna škola – Škola bez prisile*. Zagreb: Educa.
20. Gudelj, M. (1999). „Uloga nastavnika tehničkog obrazovanja u suvremenoj školi“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 804. – 809.
21. Hrvatić, N. (1999). „Nastavnik u multikulturalnom okruženju“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 368. – 374.
22. Ilić, I. et al. (2012). *Upravljanje razredom*. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih u suradnji s British Councilom. Dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/upravljanje_razredom_1.pdf, posjećeno 17.04.2018.
23. Itković, Z. (1999). „Komunikacijska kompetencija nastavnika u razrednom odjeljenju“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 328. – 335.
24. Jukić, R. (2010). Metodčki stil i takt nastavnika kao poticaj kreativnosti učenika. *Pedagojska istraživanja*, 7(2), 291-303.
25. Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2008). Zanimanja učitelja i odgajatelja iz perspektive studenata. *Methodological Horizons*, vol.3, br. 2, 73-82.
26. Jurčić, M. (2012.) *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo.
27. Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagojska istraživanja*, 11 (1), 77 – 93.
28. Kadum, V., Dujmović, M., Kadum-Bošnjak, S. (2008.). Neki pogledi na izobrazbu učitelja budućnosti. *Metodčki obzori*, 3, 81-90.
29. Karlić, T., Hadelan L. (2011). Stil vođenja u funkciji uspješnog poslovanja tvrtke. *Praktični menadžment*, Vol. II, br. 3, str. 67-72.

30. Kennedy, M. (2008). Sorting out Teacher Quality. *Phi Delta Kappan*, Vol 90. No.1. pp. 59-63.
31. Klapan, A., Zelenika, T., Šuta, N. (2016). Osobine nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu. *Suvremena pitanja- Časopis za prosvjetu i kulturu*, 21 (2016), 32-44.
32. Kolega, M., Hrpka, H., Buljan Flander, G. (2009). Slika nastavnika u dnevnim novinama. *Odgojne znanosti*, vol. 11, br. 2, 461-477.
33. Kostović-Vranješ, V., Ljubetić, M. (2008). „Kritične točke“ pedagoške kompetencije učitelja. *Život i škola*, br. 20 (2/2008.), god. 56., str. 147-162.
34. Kozina, A., (2012). *Razredni menadžment stilovi vođenja razreda*, PDS – 7617, <https://www.slideshare.net/AndrijKozina/kolski-menedment-stilovi-voenja-razreda>, posjećeno 10.04.2018.
35. Kyriacou, C. (1995). *Temeljna nastavna umijeća: metodički priručnik za uspješno poučavanje i učenje*. Zagreb: Educa.
36. Läänemets, U., Kalamees-Ruubel, K., Sepp, A. (2012). What Makes a Good Teacher? Voices of Estonian Students. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, Fall 2012: 27-32. Dostupno na: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=5e55f659-fad9-4522-9bb7-928d0dfce397%40sessionmgr120&hid=110>, posjećeno 10.04.2018.
37. Lalić-Vučetić, N. (2015). *Postupci nastavnika u razvijanju motivacije učenika za učenje*. Doktorska disertacija. Beograd <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:10651/bdef:Content/get>, posjećeno 19.04.2018.
38. Lasić, K., (2015). *Uloge nastavnika u tradicionalnoj i kvalitetnoj školi*, III .(2) 101-110. <http://putokazi.eu/wp-content/uploads/2016/01/KL.pdf>, posjećeno 01. 06. 2018.
39. Liston, D., Borko, H., Whitcomb, J. (2008). The teacher educator's role in enhancing teacher quality. *Journal of Teacher Education*, 59(2), 111–116.
40. Lončarić, D. i Pejić Papak, P. (2009). Profiliranje učiteljskih kompetencija. *Odgojne znanosti*, 11(2), 479 – 497.
41. Looney, J. (2011). Developing High-Quality Teachers: teacher evaluation for improvement. *European Journal of Education*, 46, (4), 440-455.

42. Ljubetić, M., Arbunić, A., Kovačević, S. (2007). Osobine učitelja – studentsko iskustvo. U: *Zbornik radova Osmi dani Mate Demarina*. Kadum, V. (ur.). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgojitelja.
43. Ljubetić, M. i Kostović Vranješ, V. (2008.) Pedagoška (ne)kompetencija učitelj/ica za učiteljsku ulogu. *Odgojne znanosti*, vol. 10, br. 1, 209-230.
44. Ljubetić, M., Zadro, S. (2009). Samoprocjena kompetentnosti učitelja za pedagoški rad s roditeljima. *Školski vjesnik*, 58 (2009.), 1, 33-48.
45. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole*. Zagreb: Tipex.
46. Matijević, M. (2015). Digitalni mediji i medijski odgoj u školi. In Opić, S., Bilić, V., Jurčić, M. (Eds.), *Odgoj u školi* (pp. 177-196). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
47. Mijatović, A. (2000). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip.
48. Milenović, Ž., (2011). Stil vodstva nastavnika inkluzivne nastave. *Život i škola*, br. 25 (1/2011.), god. 57., str. 154. – 167.
49. Mrkonjić, A. (1999). „Umijeće –sastavnica kvalitetnog nastavnika“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 267. – 272.
50. OECD (2007). *Education and Training Policy: Qualifications Systems – Bridges to lifelong learning*. Paris: OECD.
51. Osterman, J. (2012). *Škole (E2-DUB-BA-A2) u ranoj povijesti Sumera*. Radovi – Zavod za hrvatsku povijest, 44. 93-118.
52. Palekčić, M., (2005). Utjecaj kvalitete nastave na postignuća učenika. *Pedagoška istraživanja*, 2 (2), 209 — 233.
53. Pavičić Vukičević, J. (2013). Uloga implicitne teorije nastavnika u skrivenom kurikulumu suvremene škole. *Pedagoška istraživanja*, 10 (1), 119-131.
54. Pavličević-Franić, D. (1999). „Uloga učitelja u nastavi Hrvatskog jezika uz pomoć multimedijske obrazovne tehnologije“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 574. – 581.
55. Pedersen, S., Liu, M. (2003). Teachers' Beliefs about Issues in the Implementation of a Student-Centered Learning Environment. *ETR&D*, 51(2), 57–76.
56. Područja ključnih kompetencija.
http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/graanski_odgoj/EK.doc, posjećeno 01.06.2018.

57. Požega, Ž., Crnković, B., Udovičić A., (2012). Analiza stilova vodstva menadžera u Šibensko-kninskoj županiji na uzorku srednjih i velikih poduzeća. *Ekonomski vjesnik*, 2(10), str. 347-356.
58. Previšić, V. (1999). „Učitelj – interkulturalni medijator“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 78. – 84.
59. Previšić, V. (2003). Suvremeni učitelj: odgojitelj-medijator-socijalni integrator. U: Ličina, B. (priredio), (2003), *Učitelj- učenik- škola*. (str. 13-20.) Petrinja: Visoka učiteljska škola.
60. Previšić, V. (2013.) Pedagoške kompetencije u suvremenom kurikulumu. *Stručnoznanstveni skup Pedagoške kompetencije u suvremenom kurikulumu*, 10. susret pedagoga Hrvatske, Zadar, 13.-16.10.2013.
61. Radeka, I. (2007). Uloga nastavnika u cjeloživotnom obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 4 (2), 283 – 291.
62. Rajić, V., Hosgorur, T., Drvodjelić, M. (2015). An International Perspective on the Teacher Qualities Issue: the Case of Croatia and Turkey. *Croatian Journal of Education*, Vol.17; No.1/2015, pages: 37-62.
63. Rangelov Jusović, R. i Vizek Vidović, V. (2013). *ATEPIE projekt Sarajevo*. s http://www.cep.edu.rs/media/files/onk_u_regionalnoj_perspektivi_v_vizek_vidovic_r_rangelov_jusovic_1.pdf, posjećeno 02.06.2018.
64. Relja, J., (2006). Kako se učenici osjećaju u školi. *Život i škola*, br. 15-16(1-2/2006.), str. 87-96.
65. Rosić, V. (1999). „Nastavnik – čimbenik kvalitete odgoja i obrazovanja“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 1 – 10.
66. Rosić, V. (2011). Deontologija učitelja – Temelj pedagoške etike. *Informatol*. 44, 2, 142-149. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/70976>, posjećeno 11. 05. 2018.
67. Santrock, J.T. (2005). *Adolescence*. New York.
68. Skok, P. (1999). „Društvene i edukacijske pretpostavke za ostvarivanje kvalitetnog nastavnika“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 282. – 288.
69. Stančić, Z., Ivančić, Đ. (1999). „Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju učenika usporenog kognitivnog razvoja“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik*

- čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 469. – 482.
70. Stevanović, M. (2006). *Nastavnik, odgajatelj, umjetnik*. Varaždinske Toplice: „Tonimir“
71. Strugar, V. (1993). *Biti učitelj*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
72. Strugar, V. (2014). *Učitelj između stvarnosti i nade*. Zagreb: Alfa.
73. Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar. http://www.ss-strukovna-vvlatkovicazd.skole.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=195&Itemid=317, posjećeno 04.04.2018.
74. Sučević, V., Cvjetičanin, S., Sakač, M. (2011). Obrazovanje nastavnika i učitelja u europskom konceptu kvalitete obrazovanja zasnovanom na kompetencijama. *Život i škola*, br. 25 (1/2011.), god. 57., str. 11. – 23.
75. Šakić, I. (2015). *Odnos prema radu i zadovoljstvo poslom kod djelatnika odgojno – obrazovne ustanove*. Diplomski rad. Mentor: dr.sc. Ante Kolak, prof. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju. Dostupno na https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjLscmHzrTQAhXCbhQKHfnWDNIQFggYMAA&url=https%3A%2F%2Fbib.irb.hr%2Fdatoteka%2F765608.Ivana_aki_-_diplomski_rad.docx&usq=AFQjCNHLLdo4_F7xxsZgeHM1CpRhjwqlvg&bvm=bv.139250283,d.bGg, posjećeno 17. 05. 2018.
76. Šarančić, S. (2013). Are teachers who promote student-centred approach more satisfied with their lives? *Život i škola*, br. 29 (1/2013.), god. 59., str. 45. – 63.
77. Šimić Šašić, S. (2011). Interakcija nastavnik-učenik: Teorije i mjerenje. *Psihologijske teme*, 20, (2), 233-260.
78. Šimunović, Z., (2012). Poželjne osobine učitelja nastave instrumenta u glazbenoj školi. *Život i škola*, br. 27 (1/2012.), god. 58., str. 167. – 176.
79. Špoljar, K. (1999). „Učitelj – nositelj pedagoških inovacija“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 160. – 165.
80. Tradicionalni i suvremeni pristup učenju i poučavanju, <https://dscekcic.files.wordpress.com/2010/04/ictpristupiv25b45d.png>, posjećeno 28.05. 2018.
81. Vargović, E. (2007.). Bilješke jednog učitelja: problemi i ideje, upućivanja i iskustva. *Metodički ogledi*, 14 (2), 119 – 143.

82. Vizek Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Rijavec, M., Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP – VERN`.
83. Vlad, J. E., Ciascai, L. (2014). Students' perception of the personal characteristics of ideal teacher (I), Pilot study. *Acta Didactica Napocensia* 7(2): 41-48. Dostupno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1053282.pdf>, posjećeno 19.03.2018.
84. Vrcelj, S. (1999). „Nastavnik – izvor učenikove ugone i neugode u školi“. u Rosić, V. (ur.) *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, str. 110. – 115.
85. Vrgoč, H. (2012). Društveno-ekonomski aspekti učiteljstva. *Napredak*, 153(3-4), 547-560. Dostupno na http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204712, posjećeno 17. 05. 2018.
86. White, B. (2009). Student perceptions of what makes good teaching. Refereed paper presented at 'Teacher education crossing borders: Cultures, contexts, communities and curriculum' the annual conference of the Australian Teacher Education Association (ATEA), Albury, 28 June - 1 July. Dostupno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED524703.pdf>, posjećeno 21.04.2018.
87. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2012) <https://narodne-novine.nn.hr/search.aspx?upit=Zakon+o+odgoju+i+obrazovanju+u+osnovnoj+i+srednjoj+školi>, posjećeno 21.04.2018.
88. Zrno, J. (2012). Obrazovanje strukovnih nastavnika u Hrvatskoj i europskim zemljama. *Andragoški glasnik*, Vol. 16, br. 1, 2012, str. 43-54.
89. Zuković S., Kostović S., Saković A. (2013). Učeničke preferencije ličnih i profesionalnih svojstava vjeroučitelja. *Istraživanja – Centar za empirijska istraživanja religije (CEIR)*, str 157-174. file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/42-224-1-PB.pdf, posjećeno 01. 06. 2018.

10. PRILOZI

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

Sveučilišna avenija 4
51000 Rijeka
Hrvatska

tel. (051) 265-600 (051) 265-602 faks.265-799
e-adresa: dekanat@ffri.hr
mrežne stranice: <http://www.uniri.ffri.hr>

Rijeka,
KLASA:
URBROJ:

RAVNATELJIMA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

PREDMET: Zamolba za odobrenje provođenja istraživanja radi izrade diplomskog rada

Josip Vuleta student je izvanrednog diplomskog jednopredmetnog studija Pedagogije u okviru kojeg piše diplomski rad na temu „Pozitivne osobine nastavnika kao preduvjet uspješnog procesa odgoja i obrazovanja“ pod nadzorom mentorice prof. dr. sc. Sofije Vrcelj.

Diplomski rad studenta uz teorijski dio uključuje i empirijski, tj. provođenje istraživanja u školama Zadarske županije. Istraživanje se sastoji od ispitivanja stavova učenika. Ispunjavanje upitnika je anonimno i dobrovoljno.

Podaci dobiveni ovim istraživanjem koristit će se isključivo za potrebe ovoga istraživanja i ni u koje druge svrhe. Povratne informacije o rezultatima istraživanja možete dobiti na zahtjev putem e-pošte ili prezentacijom u Vašoj školi. Stoga Vas molimo da studentu diplomskog studija pedagogije Josipu Vuleti omogućite provedbu istraživanja u Vašoj školi.

Kontakti u slučaju eventualnih pitanja:

Josip Vuleta, student

Mentorica prof. dr. sc. Sofija Vrcelj

S poštovanjem,

Dekanica

Izv.prof.dr.sc. Ines Srdoč Konestra

ANKETNI UPITNIK ZA UČENIKE

Poštovani/a,

Pozivamo Vas da sudjelujete u istraživanju kojim se ispituju stavovi o pozitivnim osobinama nastavnika u nastavnom procesu kod učenika osnovnih i srednjih škola. Vaše mišljenje nam je izvor podataka koji će nam koristiti u provedbi ovog istraživanja.

Josip Vuleta student je izvanrednog diplomskog jednopredmetnog studija Pedagogije u okviru kojeg piše diplomski rad na temu „**Pozitivne osobine nastavnika kao preduvjet uspješnog procesa odgoja i obrazovanja**“ pod nadzorom mentorice prof. dr. sc. Sofije Vrcelj.

Diplomski rad studenta uz teorijski dio uključuje i empirijski, tj. provođenje istraživanja u školama Zadarske županije. Istraživanje se sastoji od ispitivanja stavova učenika. Ispunjavanje upitnika je anonimno i dobrovoljno. Podaci dobiveni ovim istraživanjem koristit će se isključivo za potrebe ovoga istraživanja i ni u koje druge svrhe.

Za ispunjavanje anketnog upitnika bit će Vam potrebno 5 do 10 minuta vremena.

OPĆI PODACI:

Vaš spol (Molim zaokružite.):

1. M
2. Ž

Vaša dob (Upišite godine): _____

Vaš razred (Upišite koji): _____

Škola (Molim zaokružite):

1. Osnovna škola
2. Srednja škola (koja?) _____

Da li bi želio kad odrasteš biti učitelj, ako da zašto? _____

LJESTVICA PROCJENE PEDAGOŠKIH OSOBINA NASTAVNIKA:

Redni br.	SPECIFIČNE NASTAVNE AKTIVNOSTI UČITELJA	Procjena			
		uvijek	često	rijetko	nikada
1.	Nastavnikovo je izlaganje jasno, razumljivo i zanimljivo				
2.	Nastavnik je pravedan i dosljedan u ocjenjivanju. Primjenjuje isti kriterij prema svim učenicima.				
3.	Nastavnik je prijazan, blizak i ima jednak osobni odnos prema svim učenicima. Dosljedan je u svim zahtjevima i postupcima.				
4.	Nastavnik se uživljava u učenikove trenutne osjećaje i iskazuje razumijevanje za njih.				
5.	Nastavnik potiče učenikovu dosljednost i maštu te različite načine rješavanja problema u nastavi.				

6.	Nastavnik upoznaje učenike s različitim načinima učenja i organizira učenje tako da učenike osposobljava za samostalno učenje, istraživanje, otkrivanje i rješavanje problema.				
7.	Nastavnik javno ocjenjuje, ocjena je poznata učeniku.				
8.	Nastavnik održava disciplinu bez mjera prisile. Savjetuje učenike i ukazuje na posljedice lošeg ponašanja.				
9.	Nastavnik nastoji gledati svijet očima učenika. Shvaća unutarnji njegov svijet te nastoji stvari, ljude i događaje promatrati kao da posjeduje stavove koje učenik ima.				
10.	Nastavnik potiče inicijativu učenika i podržava njihove neobične (orginalne) ideje.				
11.	Nastavnik naglašava bitne sadržaje i veze među pojedinim dijelovima nastavnog gradiva, skreće pozornost na osnovne podatke i naglašava najvažnije ideje.				
12.	Nastavnik tijekom školske godine redovito kontrolira i provjerava rad svakog učenika, pa ga može pravilno ocijeniti.				
13.	Nastavnik njeguje prijateljske razgovore s učenicima, pa im je omogućeno da postavljaju pitanja, iznose svoje probleme te daju prijedloge i rješenja.				
14.	Nastavnik nastoji svojim ponašanjem i govorom pokazati koliko se približio unutarnjem svijetu učenika i daje do znanja u kojoj mjeri „vidi očima učenika“.				
15.	Nastavnik potiče znatiželju i zanimanje učenika za nastavu svoga predmeta, pokazujući važnost predmeta u svakodnevnom životu.				
16.	Nastavnik organizira nastavni rad tako da učenici uče s razumijevanjem. Učenje je organizirano pomoću različitih oblika rada i metoda.				
17.	Nastavnik postavlja jasna pitanja. Nakon postavljena pitanja, ostavlja dovoljno vremena da bi učenik potpuno odgovorio.				

18.	Nastavnik je strpljiv s učenicima, ima povjerenje u njih, rado odgovara na njihova pitanja i s njima se dogovara.				
19.	Uvažavajući i razumijevajući učenika, nastavnik prilagođava odgojna sredstva i postupke.				
20.	Nastavnik podržava učenikov smisao za humor, dosjetke i šale.				
21.	Nastavnik organizira proces učenja tako da učeniku omogućava razmišljanje o nastavnom gradivu. Nastoji da učenik novo znanje povezuje i primjenjuje s ranije stečenim znanjem i iskustvom.				
22.	Nastavnik daje opširne informacije (objašnjenja) o uspjehu, naglašavajući ispravne odgovore, djelomično točne ili netočne. Ističe što još treba naučiti da bi odgovori bili potpuniji a time ocjena bolja.				
23.	Nastavnik potiče prijateljske odnose među učenicima.				
24.	Nastavnik ohrabruje iznošenje različitih učenikovih mišljenja i doživljaja u razrednom razgovoru (diskusiji).				
25.	Nastavnik u svakodnevnom radu potiče i podržava učenikovu aktivnost, spretnost, dobro raspoloženje i strpljenje.				
26.	Nastavnik organizira rad učenika u različitim grupama i pojedinačan samostalni rad s različitim zadacima.				
27.	Nastavnik osigurava dovoljno vremena da učenik usvoji nastavnu građu, a potom ispituje i ocjenjuje.				
28.	Nastavnik učenika hrabri u njegovu radu i poštuje ga kao ličnost.				
29.	Nastavnik upoznavanjem unutarnjeg svijeta učenika, njegovih sposobnosti (mogućnosti) iskazuje uvjerenje i očekivanje učenikova uspjeha.				
30.	Nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.				

Zahvaljujem Vam na pomoći i suradnji!

Popis tablica:

1. Tablica 1. Popis kvaliteta nastavnika
2. Tablica 2. Osam područja ključnih kompetencija
3. Tablica 3. Spol
4. Tablica 4. Dob
5. Tablica 5. Razred i škola
6. Tablica 6. Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik
7. Tablica 7. Motivacija za odabir učiteljske profesije
8. Tablica 8. Osobina organiziranja aktivnog stjecanja znanja
9. Tablica 9. Osobina provjeravanja i ocjenjivanja učenikova znanja
10. Tablica 10. Osobina uspostavljanja međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika
11. Tablica 11. Osobina empatičnosti
12. Tablica 12. Osobina poticanja učenikova stvaralaštva u nastavnom procesu
13. Tablica 13. Pearsonov koeficijent korelacije
14. Tablica 14. Grupna statistika u odnosu na spol
15. Tablica 15. T- test u odnosu na spol
16. Tablica 16. Grupna statistika osnovne i srednjih škola
17. Tablica 17. T- test osnovne i srednjih škola
18. Tablica 18. Grupna statistika gimnazije i strukovnih škola
19. Tablica 19. T- test gimnazije i strukovnih škola

Popis grafikona:

1. Grafikon 1. Vaš spol
2. Grafikon 2. Vaša dob
3. Grafikon 3. Vaš razred
4. Grafikon 4. Vaša škola
5. Grafikon 5. Da li bi želio kad odrasteš biti nastavnik
6. Grafikon 6. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik naznačava bitne sadržaje i veze među pojedinim dijelovima nastavnog gradiva, skreće pozornost na osnovne podatke i naglašava najvažnije ideje.“

7. Grafikon 7. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik organizira rad učenika u različitim grupama i pojedinačan samostalni rad s različitim zadacima.“
8. Grafikon 8. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik javno ocjenjuje, ocjena je poznata učeniku.“
9. Grafikon 9. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik osigurava dovoljno vremena da učenik usvoji nastavnu građu, a potom ispituje i ocjenjuje.“
10. Grafikon 10. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik održava disciplinu bez mjera prisile. Savjetuje učenike i ukazuje na posljedice lošeg ponašanja.“
11. Grafikon 11. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik učenika hrabri u njegovu radu i poštuje ga kao ličnost.“
12. Grafikon 12. Odgovori ispitanika na pitanje „Uvažavajući i razumijevajući učenika, nastavnik prilagođava odgojna sredstva i postupke.“
13. Grafikon 13. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik nastoji svojim ponašanjem i govorom pokazati koliko se približio unutarnjem svijetu učenika i daje do znanja u kojoj mjeri „vidi očima učenika“.“
14. Grafikon 14. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik u svakodnevnom radu potiče i podržava učenikovu aktivnost, spretnost, dobro raspoloženje i strpljenje.“
15. Grafikon 15. Odgovori ispitanika na pitanje „Nastavnik nastoji da se učenici u nastavnom radu ne koriste samo obveznim udžbenicima svoga predmeta već i brojnim drugim zanimljivim knjigama, časopisima i sl.“

Popis slika:

1. Slika 1. Tradicionalni i suvremeni pristup učenju
2. Slika 2. Poželjne osobine učitelja darovite djece – (Baldwin, 1993, prema Vizek i sur. 2003)